

Д 1458

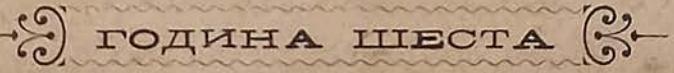
ВАРДАР

КАЛЕНДАР

ЗА ПРОСТУ ГОДИНУ

1887

КОЈА ИМАТ 365 ДНИ

——

ВО БЕЧ

Цена једен гр ош

РОДОСЛОВЉЕ ЦАРСКОГА ДОМА.

Велики Султан **Абдул Хамид** хан, рођен 10. септ. 1842. (16 Шабана 1258), тридесет пети владалац од Османова војдова, а двадесет девети цар од освојења Цариграда, син великога султана **Абдул Меджида** хана (који је рођен 11. април 1823. а умро 13. јуна 1861). Сео на престо 19. април 1876.

Царски синови:

Мехмед Селим ефендија, рођен 30. дек. 1869.
Абд-ел-Кадир ефендија, рођен 11. фебр. 1878.
Ахмед ефендија, рођен 2. марта 1878.
Мехмед Бурханедин, рођен 6. дек. 1885.

Царске кћери:

Султанија **Зекија**, рођена 31. дек. 1871.
Султанија **Најима**, рођена 24. јул. 1876.

Царска браћа:

Мохамед **Мурад** ефендија, рођен 9. септ. 1840.
Мехмед **Решад** ефендија, рођен 22. окт. 1854.
Ахмед Ђемаледин ефендија, рођен 21. нов. 1847.
Вахиједин ефендија, рођен 23. нов. 1860.
Сулејман ефендија, рођен 31. јул. 1861.

Царске сестре:

Султанија **Џемила**, рођена 6. април 1843., удата за Махмуд Целаледин пашу.
Султанија **Сенија**, рођена 9. нов. 1851., удата за Махмуд пашу.
Султанија **Бехџа**, рођена 17. фебр. 1855.

Царска тетка:

Султанија **Адила**, рођена 1. маја 1826., удова Капудана Мехмед Али паше.

Царски братучеди.

Јусуф Изедин ефендија, рођен 29. септ. 1857.
Махмуд Целаледин ефендија, рођен 5. нов. 1862.
Абдул Меџид ефендија, рођен 20. маја 1868.
Мехмед Шевкет ефендија, рођен 20. маја 1869.
Мехмед Сефедин ефендија, рођен 13. јун. 1854.

Царске братучеде:

Султанија **Салија**, рођена 26. јул. 1862.
Султанија **Фатима**, рођена 11. марта 1863.
Султанија **Есма**, рођена 24. фебр. 1870.
Султанија **Еминна**, рођена 9. окт. 1871.

Знамените годиње.

Од створења свега по нашем	7395
Од створења света по латинском	5870
Од створења света по еврејском	5648
Од царства Александра Маједонског	2216
Од како је Јулије Кесар календар дотерал	1932
Од како је роден Ристос	1887
Од како је виздан Цариград	1565
Од како се родил Муамед	1309
Од Епре (бегање Муамедово) во Медин	1265
Од како сме дошли (Срби) в овије земје	1251
Од како су Срби поразили Бугарског цара Пресјама	1048
Од како су Срби поразили бугарског цара Бориса	1045
Од како сме се покрстили	1029
Од како су Срби поразили бугарског цара Симеуна	960
Од смрти македонског цара Самуила	869
Од раскола источне и западне цркве	836
Од смрти Немањине (св. Симеуна Мироточивог)	687
Од смрти св. Саве Немањића	650
Од смрти св. Краља Милутина Немањића	567
Од како су Срби поразили Бугаре на Велбужду (Костендилу)	557
Од како је пронајден барут	552
Од смрти војводе Реље Крилатице	544
Од како погибе војвода Момчило	542
Од пада српског царства на Косову 15. Јунија 1389 .	498
Од смрти Марка Краљевића и деспота Костадина (1394 године)	493
Од како је пронајдена штампа	447
Од пада Цариграда 29. Маја 1453	434
Од како се нашла Америка	395
Од како саде духан (тутун) во Европа	297
Од како се 40.000 породица преселише из Старе Србије под патриком Чарнојевићем во Аустрију	197
Од како је роден Џ. В. султан Абдул Амид	45
Од зацарења Џ. В. султана Абдул Амида	12

МЕСЕЧИНЕ ЧЕТВРТИНЕ

Новина Ⓛ

Прва четвртина Ⓜ

Плна месечина Ⓝ^и

Погибел Ⓞ

ПОМРАЧУВАЊА

Слаце ќе се помрачит два поти. Првин 10. фебр. Не ќе се коде нас видети.

Другош ќе се помрачит 7. август, од 4. сајата до 9. сата пре пладне и ќе се видет коде нас.

Месечина ќе се помрачит два поти. Првин 27. јан. и не ќе се видет коде нас. Другош ќе се помрачит 22. јула од 8. сајата 30 минута до 11. сајата пре пладне и ќе се видет коде нас.

ЧЕТИРИ ГОДИШЊА ВРЕМИЊА

Пролето настајет 9. Марта. Слинце во знак овна. Ден и ноќ рампи.

Лето настајет 9. Јуна. Слинце во знак рака. Ден е најголем.

Есен настајет 11. Септемврија. Слинце во знак теразије. Пак су ден и ноќ рампи.

Зима настајет 10. Декемвра. Слинце во знак јарца. Ноќ најголема.

ПАСХАЛИЈА

Индикт	15
Круг сонца	3
Число Неделно	3
Круг месечине	4
Слово пасхално	Н
Мрсници	дни 46
Месни поклади	Февруарија 8
Сирни поклади	Февруарија 15
Цветници	Марта 29
Велик-ден	Априла 5
Спасов-ден	Маја 14
Духови	Маја 24
Петрови поклади	Маја 31
Петрог пост	дни 28

ЈАНУАР

имат 31 ден

Ч.	1	Обр. Хр. Вас. (и. гој.)
П.	2	Силвестар папа римски
С.	3	Пр. Малахије и Горд.
Н.	4	Соб. 70 А. и пр. Теокт.
П.	5	Тео. и Теон (водоност)
В.	6	Вод. (Крст. Христ.)
С.	7	Сабор Јов. Крститеља
Ч.	8	Борђ. и преп. Домника
П.	9	Моченик Полијевкото
С.	10	Глиг. нис. и пр. Домит.
Н.	11	Архисеминар Теодос.
П.	12	Моченица Татијана
В.	13	Моч. Ерм. и Стратоник
С.	14	Сава I. арх. српски
Ч.	15	Павле тив и Јов. кол.
П.	16	Синцир апост. Петра
С.	17	Антоније велики
Н.	18	Атан. и Т. патр. Мак.
П.	19	Макарије Мис. и Арс.
В.	20	Велики Евтимије
С.	21	Исп. Мак. и моч. Неоф.
Ч.	22	Ап. Тимот. и м. Анаст.
П.	23	Св. м. Клим. им. Агатан
С.	24	Преп. мајка Ксенија
Н.	25	Глигорије Богослов
П.	26	Преп. Ксенофон и др.
В.	27	Прен. мош. Јов. Зл.
С.	28	Преп. Јеврем Сирин
Ч.	29	Пр. мошти Игњ. св.
П.	30	Тријер. Вас. Глју. Ј.
С.	31	Врачеви. Кир и Јов.

Мене месечине.

С Шогибел 3. во 11. сах. 31 м. по пладне.

⊗ Новина 10. во 10. с. 37 м. по пладне.

⊗ Прва четвртина 18. во 9. сах. 7. мин. по пладне.

⊗ Плна месечина 26 во 32 м. по пладне.

Слнце се родит 1. Јануара во 7 сах. 26. мин. се смирит во 4 сах. 50 мин.

Слнце се родит 31 Јан. во 7 сах. и 1 мин. се смирит во 5 сах. 28 минута.

ФЕБРУАР

имат 28 дни

	1	Предир. моч. Тривун	
H.	2		
B.	3	Сим. бог. и Ана пророк	Мене месечине.
C.	4	Исидор пилусијски	
Ч.	5	Моченица Агапија.	С Погибел 2. во 7.
П.	6	Вукола владика змир.	с. 20. м. јутро.
C.	7	Парт. влад. ламп. пр. Л	
	8	Тодор страт. М. покл.	Новина 9 во 1
H.	9	Моч. Нићифор и Пан.	сах. 52 м. по пладне.
B.	10	Аралампије	○ Прва четвртина
C.	11	Бур. крат. вал. Тод. А.	17. во 5. сах. 45. м.
Ч.	12	Арх. Сава II и М. ант.	по пладне.
П.	13	Сим. мир. (Стев Нем.)	⊕ Плна месечина
C.	14	Кир. слав. ап. Акс. п.	25 во 9. мин. поноћа.
	15	Апостол Онисим. С. п.	
H.	16	Моченик Памф.	
B.	17	Великомученик Тод Т.	
C.	18	Лав папа римски	Слнце се родит 1
Ч.	19	Апост. Архипа.	фебр. во 7. сах. се
П.	20	Лав владика катан.	смирит во 5 сах. 29 м.
C.	21	Преподобни Тимотије	
	22	Маврикије и Танасије	Слнце се родит 28
H.	23	Полик. вл. змир.	фебр. во 6 сах. 20 мин.
B.	24	I и II обр Ј. К.	се смирит во 6 сах.
C.	25	Патр. цариград. Тара.	2 мин.
Ч.	26	Архиј. Газе Порфирије	
П.	27	Прокопије Декаполита	
C.	28	Исповедник Василије	

МАРТ

имат 31 ден

Н.	1	Моч. Евдок. (Летник)
П.	2	Исах. моч. Евт. Сирн.
В.	3	Мачен. Евтропија. Кл.
С.	4	Преп. Ђерас. јордан
Ч.	5	Маченик Конон
П.	6	42 моченик в Аморија
С.	7	Василе влад. херсон
Н.	8	Тод. чудот. от Т. Т.
П.	9	40 Маченика
В.	10	Моченик Кодрат и др.
С.	11	Софрон. патрик Јерус.
Ч.	12	Теофан исповедник
П.	13	Пр. мош. Нић. пат. К.
С.	14	Преподоб. Венедикто
Н.	15	Агап. моч. и дружина
П.	16	Моч. Савин и папа
В.	17	Алексије чов. бож.
С.	18	Кирило архијеп. јерус.
Ч.	19	Хрис. и Дарије моч.
П.	20	Вман. с. Сав. убиј. оди
С.	21	Владика Јаков
Н.	22	Свештеномоч. Василије
П.	23	Преподобни моч. Никон
В.	24	Артем. пм. солунски
С.	25	Благовести
Ч.	26	Собор арх. Гаврила
П.	27	Преп. Матрона солунс.
С.	28	Иларијон млади
Н.	29	Цветници
П.	30	Јован писац лествице
В.	31	Ипат. мачен. влад. ган

Мено месечине

С Погибел 3. во 3
сах. 53 м. по пладне.
Н Новина 11. во 6 с.
43 мин. јутро.

С Прва четвртина
19. во 11 сах. 15 м.
по пладне.

С Плна месечина
26. во 9 сах. 59 мин.
јутро.

Слнце се родит 1.
марта во 6 сах. 19 м.
се смирит во 6 сах.
3 мин.

Слнце се родит 9.
марта во 6 сах. 8 м. се
смирит во 6 сах. 10 м.

Слнце се родит 31
марта во 5 сах. 29 м.
се смирит во 6 сах.
34 минута.

А П Р И Л

имат 30 дни

C.	1	Марија Ењипънка
Ч.	2	Преподоб. Тит чудотвр.
П.	3	Преп. Никита испов.
C.	4	Препод. Ђорђ. Малејац
H.	5	Велик-ден
P.	6	Велик-ден втори ден
B.	7	Велик-ден трећи ден
C.	8	Ирод. и друг. от 70 ап.
Ч.	9	Маченик Евсихије.
P.	10	Мач. Терентије и друг.
C.	11	Свештеном. Антип. вл.
H.	12	Васил. епис.
P.	13	Артемон. свештеном.
B.	14	Мартин папа
C.	15	Аристарх, Пуд, Тр. ап.
Ч.	16	Агапија Ирина и Хијон
P.	17	Симеон свештеномачен
C.	18	Јов. препод. и Јов. мач
H.	19	Свештеном. Пафнутије
P.	20	Теодор Трихиј
B.	21	Епископ Јануарије
C.	22	Теодор сићеот
Ч.	23	Ђурђев ден (Биљаро)
P.	24	Јелисавета преп. и ч.
C.	25	Еванђелист Марко
H.	26	Слештеномач. Васил.
P.	27	Арх. срп. Јанићије
B.	28	Девет мачен. у Ђизику
C.	29	Васил. вла. црногорски
Ч.	30	Апостол Јаков.

Мене месечине

С Погибел 2. во 1
с. 28 мин. пре пладне.

⊕ Новина 9 во 11
сах. 52 м. по пладне.

○ Прва четвртина
18. во 41 м. поноћи.

⊕ Плна месечина 25.
во 6 сах. 13 мин. по
пладне.

Слице се родит 1
апр. во 5 сах. 28 м.
се смирит во 6 сах.
35 мин.

Слице се родит 30
апр. во 4 сах. 49 мин.
се смирит во 7 сах.
4 мин.

МАЈ

имат 31 ден.

П.	1	Пророк Јеремија
С.	2	Атан. вел. патр. алекс.
Н.	3	Тимотије и Мавра мач.
П.	4	Мач. Пелаг.
В.	5	Великомачен. Ирина.
С.	6	Јован многотрпеџ
Ч.	7	Акањија и Кодрат мач.
П.	8	Апо. еванђ. Јован бог.
С.	9	Св. Ник. (летни) ир. И.
Н.	10	Апостол. Симон. Рев.
П.	11	Кирил и Методије
В.	12	Герман патр. царигр.
С.	13	Гликерија моченица
Ч.	14	Спасов ден
П.	15	Царевић Димит. моск
С.	16	Тодор осветени.
Н.	17	Андро. и Јунија апос
П.	18	Петар и др.
В.	19	Свештено. Патријије
С.	20	Моченик Талалеја
Ч.	21	Костантин и Јелена
П.	22	Василиски моч.
С.	23	Испове. Михаја епис
Н.	24	Дуови
П.	25	Дуови втори ден
В.	26	Дуови трећи ден
С.	27	Моченик Еладија
Ч.	28	Свешт. Евтих еп.
П.	29	Моченица Теодосија
С.	30	Преподобни Исањија.
Н.	31	Моч. Еремија. Покл.

Мене месечине

● Погибел 1 во 46
мин. пладне

● Новина 9 во 3
сах. 51 м. по пладне.

● Прва четвртина
во 11 сах. 35 мин.
пладне.

● Плна месечина
24 во 1 сах. 31. мин.
пре пладне.

● Погибел 31 во 2
сах. 4 миг. јутро.

Сланце се родит 1.
маја во 4 сах. 48 мин.
се смирит во 7 сах.
5 мин.

Сланце се родит 31.
маја во 4 сах 28 мин.
се смирит во 7 сах.
31 мин

ЈУНИЈА

имат 30 дни.

П.	1	Јустин моч.
В.	2	Никифор патр.
С.	3	Луђијан моч.
Ч.	4	Митроф. арх. кост.
П.	5	Епис. Дорот. Тир св.
С.	6	Преп. Иларион нови
	7	Св. Теод. еп.
П.	8	Теод. Стратилат.
В.	9	Бирило
С.	10	Тимотије влад. пруски
Ч.	11	Апост. Врт. и Варн.
П.	12	Преп. Онуф. и Петар
С.	13	Моченица Акилина.
	14	Пр. Елис. и Мет. арх.
Н.	15	Цар Лазар (Видовден)
В.	16	Тр. влад. амат. чудот.
С.	17	Моч. Манојло, Савил
Ч.	18	Моченик Леонтије
П.	19	Апостол Јуда
С.	20	Свешт. Методија еп.
Н.	21	Моч. Јулијан тарс.
П.	22	Свешт. Еве. еписк.
В.	23	Моченица Агрипина
Ч.	24	Иван ден
Ч.	25	Превод. моч. Феброн.
П.	26	Давид солунски
С.	27	Пр. Самсон гостијр
Н.	28	Пр. мош. безм. Кир. I.
П.	29	Пет. ден Пет. и Пав.
В.	30	Сабор 12 ап. св. Павле

Мене месечине.

⊗ Новина 8. во 6 с.
25 мин. пре пладне.

⊗ Прва четвртина
15 во 5 сах. 31 мин.
по пладне.

⊗ Плна месечина 21
во 10 с. 51 м. пре
пладне.

⊗ Погибел 29. во 6.
сах. 4 мин. вече.

Слице се родит 1.
јун. во 4 сах. 28 мин.
се смирит во 7 сах.
32 мин.

Слице се родит 9.
јун. во 4 сах. 29 мин.
се смирит во 7 сах.
35 мин.

Слице се родит 30..
јун. во 4 сат. 40 мин.
се смирит во 7 сах.
30 мин.

Ј У Л И Ј А

имат 31 ден.

	1	
Ч.	2	Пол. честни појд. Бог.
И.	3	Јањинто моч. и Анат.
С.	4	Андриса Јер. кр. еп.
	5	Атанас. Светог. и чуд.
И.	6	Препод. Сисоја Велик.
В.	7	Велм. Кириј. Недеља
С.	8	Великом. Прокопије
Ч.	9	Свештен. Панкр. еп.
И.	10	Јермен. Нац. 45 мач.
С.	11	М. Ев. Рус. књ. Олга
	12	Мач. Прок и Илар.
И.	13	Саб. Арх. Гавр. и Ст.
В.	14	Апос. Ак. и Јосиф с
С.	15	Мач. Кирик и Јулита
Ч.	16	Свештено. Атиноген
И.	17	Вел. Мар. Огн. Мар.
С.	18	Маченик Емилијан
	19	Препод. Дијо и Мак.
И.	20	
В.	21	Сим. Хрис. пр. Сал. Ј.
С.	22	Марија Магдалина
Ч.	23	Свеш. Фока и пр. Јез.
И.	24	Великом. Христина
С.	25	Ус. св. Ане Б. мајке
	26	
И.	27	Петков ден
В.	28	Пр. Ник. Тим. и Пар. а.
С.	29	Мч. Кал. и Теодета
Ч.	30	Мајка Анђ. десн. Ст.
И.	31	Прав. Евдок. (Покл.)

Мене месечине.

- © Новина 7. во 7.
сах. вече.
- © Прва четвртја 14. во 10 сах. 43 м.
вече.
- © Плна месечина 21
во 5 сат. 35 мин. по
пладне.

- © Погибел 29. во 11
сах. 27 м. пре пладне.

Слице се родит 1 јул.
в 4 сах. 37 мин. се
смирит во 7 сах 30 мин.

Слице се родит 31.
јул. во 5 сах. 9 мин.
се смирит во 7 сах.
1 мин.

А В Г У С Т

имат 31 ден

C.	1	Напр. крста Макевеја
H.	2	Пр. мошти Стев. арх
P.	3	Преп. Ис. Дал. и Фауст
B.	4	7 деца во Ефесу
C.	5	Мч. Ефс. и Фавије в.
Ч.	6	Преображење
P.	7	Преп. моч. Дометије
C.	8	Испов. Емилијан еп.
H.	9	Апостол Матија
P.	10	Арх. и мч. Лаврент.
B.	11	Евпло дијакон и моч.
C.	12	Моч. Фотије и Анић
Ч.	13	Исповедник Максим.
P.	14	Пр. Мих. прегп. Бог.
C.	15	Усп. пр. Бог. (вл. Б.)
H.	16	Св. Р. Рис. и Дим. мч.
P.	17	Моченик Мирон.
B.	18	Моч. Флоро и Лавро
C.	19	Мч. Анд. Стр. и др
Ч.	20	Пророк Самуило
P.	21	Ап. Тад и моч. Васа
C.	22	Моченик Агатоник
H.	23	Апостол Лујо
P.	24	Свештеном. Евтихије
B.	25	Враћ. мошт. ап. Варт.
C.	26	Мч. Нат. и Андиријан
Ч.	27	Преподобни Пимен
P.	28	Црни. Мојсије
C.	29	Одсеч. гл. прет. Јов.
H.	30	Саб. сри. прос. и уч.
P.	31	Чесни појас Богор.

Мене месечине.

- Новина 6 во 6 с.
26 мин. пре пладне.
- Прва четвртина
13. во 46 м. поноћа.
- ⊕ Плна месечина 20
во 4. с. 56 м. пре пладне
- Погибел 28. во
5 сах 35 м. јутро.

Слнце се родит 1
августа во 5 сах. 9
мин се смирит во 7
сах.

Слнце се родит 31
авг. во 5 сах. 38 м.
се смирит во 6 сах.
15 минут.

СЕПТЕМВРИЈА

имат 30 дни.

B.	1	Инд. нова год. С. Бог.
C.	2	Мч. Мам. и Јов. пат.
Ч.	3	Јанић. II. пр. патр. ср
П.	4	Вавила и пр. Мојсија
С	5	Пророк Зарија
Н.	6	Сп. чуда од Арх Мих.
П.	7	Пр. Бог. вл. новг. Соз.
В.	8	М. Богор. (Рождество)
C.	9	Јањ и Ана и мч. Сев.
Ч.	10	Мч. Минод. Мит. и Н.
П.	11	Преподобна Тодора
C.	12	Свештен. Автоном
Н.	13	Осв. храма Ристовог
П.	14	Крстовден (Пост)
B.	15	Моченик Нићита
C.	16	Пр. мочен. Евфимија
Ч.	17	Моч. Соф. и дружина
П.	18	Евм. епископ чудот.
C.	19	Моч. Тр. Сав. и Дор.
Н.	20	Ви. Евст. и дружина
П.	21	Ап Кодрат и пр. Јона
B.	22	Свештеном. Фока еп.
C.	23	Зач. преч. крститеља
Ч.	24	Првомоченица Текла
П.	25	Срђ и Јефр. препод.
C.	26	Св. Јов. О. ии. и јеванђ.
Н.	27	Моч. Калист. и друж.
П.	28	Исп. Харитон и Варух
B.	29	Миољ ден. Пу. Ђирјак
C.	30	Свеш. Григор. еписк.

Мене месечине.

Ⓐ Новина 4. во 4
сах. 59 мин. по пладне.

○ Прва четвртина
11. во 9 сах. 30 мин.
јутро.

Ⓑ Плна месечина 18.
во 7 с. 22 м. вече.

Ⓒ Погибел 26. во 11
с. 33 мин. тоћа.

Слнце се се родит 1.
септ. во 5 сах. 38 мин.
се смирит во 6 сах. 14
мин.

Слнце се родит 11.
септ. во 5 сах. 46. м. се
смирит во 6 с. 6. м.

Слнце се родит 30
септ. во 6 сах. 8 мин.
се смирит во 5 сах.
26 мин.

ОКТОВРИЈА

имат 31 дон.

Ч.	1	Ап. Анаи. и Ром. пев.
П.	2	Свешт. Ѓинир. и Јуст.
С.	3	Свм. Дион. ариопаг.
	4	Десиот Ст. Штиљан.
П.	5	Моченица Харитина
В.	6	Апостол Тома.
С.	7	Моч. Сергије и Вакхо
Ч.	8	Преподобни Пелагије
П.	9	Десп. Ст (Бранк. III.)
С.	10	Мч. Евлам. и Евламп.
	11	Ап. Филип пр. Теофан
П.	12	Моч Пр. Тар. Андр.
В.	13	Моч. Кар. Пап. м Аг. <small>Петков ден</small>
	14	
Ч.	15	Моченик Лукијан
П.	16	Лонгин Стотицник
С.	17	Пророк Осија
	18	Ев. Лука и Петар дрног <small>Јован Рил. от. Прокоп</small>
	19	
В.	20	Велм. Арт. и Герасим
С.	21	Преподобни Иларион
Ч.	22	Чуд Артем. и 7 деце
П.	23	Пр. Јаков брат Бож.
С.	24	Моч. Арета и друг.
	25	Моч. Марћ. и Мартире <small>Великомог. Димитрије</small>
	26	
В.	27	Моченик Нестор
С.	28	Арх. Ар. I. Ст. Сав.
Ч.	29	Пр. Анастас. и Аврам.
П.	30	Кр. срп. Мил. м. Зин.
С.	31	Стахије. Ампл.

Мене месечине.

❶ Новина 4. во 3 с.
13 мин. пре пладне.

❷ Прва четвртина 10.
во 5 с. 54 м. по пладне.

❸ Илна месечина 18
во 2 с. 35 м. по пладне.

❹ Погибел 26. во 4
сах. 21 м. по пладне.

Слнце се родит 1.
окт. во 3 сах. 9 мин.
се смирит во 5 сах.
25 мин.

Слнце се родит 31.
окт. во 6 сах. 46 мин.
се смирит во 4 сах.
43 мин.

НОВЕМБРИЈА

имат 30 дни.

Н.	1	Без. Кузман и Дамјан
П.	2	Моч. Аћин. и друг.
В.	3	Аћеп. Јосиф и Аитала
С.	4	Јоанић. и Никандар
Ч.	5	Мч. Галак. и Епист
П.	6	Ис. Павле архијеп.
С.	7	Мелит. 33 моченика
Сабор Арх. Михаила		
Н.	8	
П.	9	Моч. Онис. и Порфириј.
В.	10	Ерас. Олим. од 70 ап.
С.	11	Кр. слепче Ст. Деч.
Ч.	12	Јован милос. архијеп.
П.	13	Јован Златоуст
С.	14	Ап. Филип (Бож. покл.)
Сабор Св. ап. Петра и Павла		
Н.	15	Гур. Самон и Ав. моч.
П.	16	Јеванђелист Матеја
В.	17	Чуд. Григор. еписк.
С.	18	Моч. Платон и Роман
Ч.	19	Пр. Авдије и Варлам
П.	20	Пр. Ваведенија Прок. Вавед. Бог. Чиста
С.	21	
Сабор Св. ап. Петра и Павла		
Н.	22	Фил. п. Апфија ап.
П.	23	Кн. р. Алекс. невски Великом. Екатарина
В.	24	
С.	25	Климен. папа римски
Ч.	26	Ал. Стубник и Никон
П.	27	Влм. Јаков Персиј.
С.	28	Свм. Ст. и мч. Ирин.
Сабор Св. ап. Петра и Павла		
Н.	29	Пар. и Фидумен моч.
П.	30	Ап. Андреја првозв.

Мене месечине.

⊗ Новина 2. во 1 сах. 13. м. пре пладне.

○ Прва четвртина 9. во 5 сах. 48 мин. пре пладне.

⊗ Плна месечина 17 во 7 сах. 23 м. на јутро.

○ Погибел 24. во сах. 24 м. по пладне.

Слице се родит 1. нов. во 6 сах. 47 мин. се смирит во 4 сах. 42 мин.

Слице се родит 30. нов. во 7 сах. 16 мин. се смирит во 4 сат. 30 мин.

ДЕКЕМБРИЈА

имат 31 ден.

В.	1	Пророк Наум
С.	2	Цар Ур, срп. пр. Авак.
Ч.	3	Пророк Софоније
П.	4	Влм. Вар. Јов. Дам.
С.	5	Сава проовештени
П.	6	С. Ник. епис. митрски
П.	7	Аврос. еп.
В.	8	Преподобни Патације
С.	9	Света Ана
Ч.	10	Десп. срп. Јов.
П.	11	Данил Стубник
С.	12	Чуд. Спиридон. Матер.
П.	13	Евстр. и друг.
П.	14	Мч. Тирс и др.
В.	15	Свешт. Елевтерије
С.	16	Пророк Ањеј
Ч.	17	Пр. Данил и Ананије
П.	18	Мч. Севас. и друг.
С.	19	Арх. с. Данил п. Оцеви
П.	20	Свм. Игњ. Бог.
П.	21	Муч. Јулијана
В.	22	Вел. Атанасија Фарм.
С.	23	10 мч. брит. (ноќ кол.)
Ч.	24	Мч. Евђенија (Бад.)
П.	25	Рождество Х (Божиј)
С.	26	Сабор Богородични
П.	27	Стефан архд. први м.
П.	28	20 хиљ. мч. во Ник.
В.	29	14 хиљ. св. рулчина
С.	30	Преп. муч. Анисија
Ч.	31	Преподобна Мелана

Мене месочине

⊗ Новина 1. во 11
с. 19 м. по пладие.

⊗ Прва четвртина
8. во 9. сах. 55 мин.
по пладие.

⊕ Плна месечина 17.
во 12 с. 21. м. ноћа.

⊗ Погибел 24 во 6
сах. 51 мин вече.

Сланце се родит 1 дек.
во 7. сах. 17 мин. се
смирит во 4 сах. 31
мин.

Сланце се родит 10
дек. во 7 сах. 23 мин.
се смирит во 4 сах.
34 мин.

Сланце се родит 31
дек. во 7 сах. 26. мин.
се смирит во 4 сах.
52 мин.

Колико има Бугара?

На питање: колико има Бугара? одговарало се до сад врло различно. Једни су казали, да Бугара нема више од два милиона и по; а сами Бугари веле, да их има шест до седам милиона. Ово је тако велика разлика, да бреди мало боље загледати у ту ствар, како би се дошло до истине.

Бугари кад себе броје, они поступају начином, који им посве лако доноси милионе. Једни од њих веле, да што је год Словена између Дунава, Саве, црнога мора, белога мора и јадранскога мора, да је све то Бугарин. На тај начин Срба би нестало са свим у Бугарима, који би на југу једни народ словенскога рода био.

Други Бугари виде, да је то сувише претерано; зато су ограничили бугаршину на некоје земље, па веле, што је Словена у тим земљама, то су Бугари. Ови други Бугари узимају у те бугарске земље: доњу Мизију (т. ј. данашњу кнежевину бугарску), Трањију, Мањедонију, од српске краљевине источни део до Мораве и призренски сандак.

Трећи у тако ограниченим бугарским земљама рачунају у Бугаре не тек што је Словена, но и Турке, Влахе, Грке, Циндаре и Арнауте, па веле: ако ови и нису Бугари, али ћемо их ми побугарити, а како они неће оданде

селити се, то онда и не остаје им друго, но да буду Бугари — дакле су и они Бугари.

Овако бројећи се, заиста је чудо велико, да се Бугари нису набројили и на десет милиона.

Дакле колико има Бугара?

Ми смо у Вардару за 1886. годину казали, како треба узимати бугарску народност. Крајем седмога столећа дошло је овамо једно несловенско племе татарскога рода и основало је себи државу, у којој је већина народа била словенскога језика. Ово татарско племе били су Бугари, а Словени у њиховој држави били су сви цумле Срби, јер других Словена на Балкану није било, него Срба. У колико су ови Срби били у бугарској држави, у толико су били бугарски поданици, али нису Бугари били. То је тако, као што у великој турској царевини има не само Турака, но и Арапа, Јермена, Грка, Срба, Арбанаса и свака друга језика; сви ови поданици су турски, али зато нису Турци. Елем они прави Бугари татарскога рода, у колико се нису били пословенили, то јест посрбили, а они су се потурчили, кад су Турци узели бугарску државу, и отуда има толико Турака на источниј страни Бугарске. По томе ако би се строго узело, правих Бугара и нема, јер су се или пословенили, или потурчили; него би било Словена, то јест Срба, који се називају Бугарима. Али ко праведно хоће да суди, тај не може иначе рећи, но да ово називање у ствари самој нема основа; јер кад би се тако раздвојило, да се на оно положе важност, како ко себе зове, изилазиле би чудне ствари. Тако, на прилику, има доста Срба, који клањају Мухамеду и који себе зато Турцима

зову, макар да не знају турски говорити, по су прави Срби. Ове дакле не можемо у Турке бројити, макар да они сами себе Турцима зову, будући они са Турцима једне вере; јер башка вера, башка језик и крв. Ето Арапи су мухамедовци, сам Мухамед по роду је Арапин; али има Арапа и крштених, по за то они нису Грци, ако и јесу грчке вере, него су Арапи, као и она њихова браћа, која Мухамеду клњају. Има у Хрватској и Далмацији неколико стотина хиљада православних Срба, које њихова браћа римске вере зову Власи, а и они сами хоће да реку, да су Власи, мислећи тиме да су Срби православне вере; али они ни једне речи влажке не знају, никад Влаха правога ни видели нису.

Дакле кад се ствар узме како јесте, не би се требало на то освртати, што има неких Словена, који се Бугарима називају, а управо Срби су; а прави Бугари, пошто су били татарскога рода и сродни Турцима, брзо су се потурчили а нестало их је са свим.

Али кад је већ тако, да се они Словени, који себе Бугарима називају, неће скоро освестити и увидети, да они нису Бугари, да немају ни права узимати туђе народно име: то ћемо их узети као неку особиту народност словенску, која се зове бугарска, па ћемо гледати да на чисто изведемо, кога можемо узети у ту бугарску народност, и онда ћемо моћи и то казати: колико има Бугара?

Кад не можемо за означавање бугарске народности да узмемо језик, пошто онај језик, који се бугарским назива, није ништа друго, него српски језик, који је искован утицајем татарско-бугарске стихије: онда морамо тра-

жиги друго једно обележје за бугарску народност. И ту се управо најбоље види, како се у силу бога хоће да прави нека бугарска народност, које управо нема. По оделу не можеш правити разлику; јер одело још најбоље доказује, да бугарске тежње немају основа. Цела Мађедонија и западна Бугарска носе, на прилику, белаче као и Црногорци и Херцеговци, а ником није могло никад пасти на ум, да Црногорце и Херцеговце узима у Бугаре. Исто тако ни обичаји нису згодни за одређивање чије народности, да би се могло увек поуздано рећи: овај је обичај у овом народу, а овај у оном. Само један обичај стари има, који Србина разликује од сваке друге народности, тако да где тај обичај нађеш, можеш на чисто знати, да је ту и Србин. А тај обичај крсно је име или слава или сведен (светден). Где славу нађеш, ту је и Србин. Зато Влах или Грк, кад се посрби сасвим, он бира себи и светога, да му то буде и крсно име. Овај обичај никоји други народ нема, но само Србин; ни православни Грк, ни Влах, ни Рус нема га; али ћеш га наћи и у католика Србина, па и сами мухамедовци Срби у Босни и Херцеговини држе обичај својих крштених прадедова и славе славу.

Дакле да бисмо дошли до некога краја, рећи ћемо то: они Словени међу Дунавом и црним и белим морем, који немају славу, који не светкују крсно име, Бугари су.

Па кад бисмо и тако хтели да правимо неку поделу, тражећи неке границе међу српском и бугарском народности, опет би по Бугаре рачун излазио по лопте. Јер се слава у главном слави до Искре воде у бугарској кнежевини, а у Трањији има је пуно у пловдинском некада-

њем санџаку, као и по дринопољском санџаку, макар да данашњи бугаромани свима начинима иду за тим, да тај красни и прави српски обичај, који нам је остао од старијих наших, где год могу истребе.

По свему дакле види се, колика је мука изљуштити у силу бога из народнога тела неку нову народност.

Но да бисмо једном могли одговорити на штање, које смо ставили на чело овој расправици, те казати, колико има Бугара, повући њего једну границу и рећи ћемо: што је Словена на запад од те границе, то нека су Срби, а што је Словена на исток од ње, то нека су Бугари.

Та граница ишла би између Мањедоније и Трањије реком Местом до планине Родопе, тако да Рило остане на српској страни, одатле даље на север к Витошу, тако да Самоков, Дубница и Витош са Радомиром и Брезником остају српској страни, а Софија бугарској, па даље на север између Берковице и Враце на реку Лом и Ломом до Дунава.

Туда повлачећи границу међу Србима и Бугарима, узели смо у српску страну крајеве, у којима неоспорно живи српски народ, у којима се слави слава, који су стогодина били у српској држави, а још пре сто година стојали су под српским пећким патријархом.

Па сад да видимо, колико има Бугара.

У Бугарској су предузели попис 1 Јануарија 1881 године и нашли су да у њој има два miliona и 7910 душа; од тога броја нашли су да има Бугара један милион и три стотине четрдесет и шет хиљада и 507, дакле нешто више од две трећине Бугара нашле су бугарске

власти у Бугарској. Сумње није да су власти при попису многога уписале у Бугаре, који није Бугарин, како ће изаћи већи број Бугара. Тако, на прилику, нису нашли ни две хиљаде Срба у кнежевини; а кад су Срби 1878. године држали Кулу с околном, нашли су тамо од 66 села да је било 24 влашка, 21 српско, 13 српско-бугарских и само 8 чисто бугарских. Нису боље прошли ни Власи. За њих у попису веле бугарске власти да их у Бугарској има четрдесет и девет хиљада и 70; а сами Власи кажу, да их има око сто и педесет хиљада душа у подуњављу. За цело ни Турци нису боље прошли, за које бугарске власти кажу да их има пет стотина и двадесет и седам хиљада и 284 душе, као ни Татари, којих су, како веле, нашли дванаест хиљада и 376 душа. Исто тако биће и Грка да има више од једанаест хиљада и 552. За то мислим да ће истини бити ближе, ако будемо узели да Словена у Бугарској има на један милион и две стотине хиљада душа. Од ових кад одузмемо три стотине и шесет хиљада Срба у западној Бугарској, остало би чистих Бугара у бугарској кнежевини осам стотина и четрдесет хиљада душа.

У Трањији исто тако не може се на чисто знати, колико има Бугара. Јер попису, који су бугарске власти учиниле у Источној Румелији, не може се потпуна вера поклонити, пошто су оне ишле на то, да Бугара што више покажу, а у толико мање Турака и Грка. Зато ћемо узети, да у свој Трањији (Источној Румелији, дринопољском вилајету и Цариграду) има један милион Бугара, колико је бугарски ексархат 1879. године навео да у Трањији има

Бугара; а слободно смо рећи, да је ексархат много више Бугара узео, по што их у самој ствари има.

Осим тога има Бугара у влашкој краљевини, у Русији и у Банату (у Мађарској).

У Влашкој има Бугара у Добруди око тридесет и пет хиљада душа; али многи Бугари живе иначе у Влашкој, тако да слободно можемо рећи, да их има у влашкој краљевини па сто хиљада душа.

У Русији има бугарских насеобина највише у Бесарабији око Болграда; има их и око Тираспoља насељених. Ове бугарске насеобине у Русији губе се, јер се преливају у Русе. Сад тамо има око педесет хиљада душа Бугара, а пре их је више било. Ови ће се временом сасвим порушити, као што су се порушиле и српске насеобине у Русији.

У Банату има такође бугарских насеобина. Ови Бугари римске су вере и има их око двадесет хиљада душа.

Најпосле има Бугара мухамедовске вере, које зову Помацима. Они клањају Михамеду, али говоре бугарски и не знају турски. Не зна се управо, колико их има. Узимају обично да их има преко две стотине хиљада, али тешко да ће их бити толико; пре се може узети, да их неће бити преко сто хиљада душа.

И тако би изшло да има Бугара:

840,000 у Бугарској,
1,000,000 у Трањији,
100,000 у Влашкој,
50,000 у Русији,

20,000 у Банату,
100,000 Помака.

Свега дакле има два милиона сто и десет хиљада
Бугара.

Радул бег и бугарски краљ Шишман.

Мили боже, на свему ти вала!
Двије су се завадиле гује,
Двије гује, два брата рођена:
Завади се бего Радул бего
Са Мирчетом братом рођенијем,
Да око шта, веће ни око шта,
Око пусте земље Каравлашке,
Каравлашке и Карабогданске:
Мирко иште земље старјешинство,
А не да му бего Радул бего,
Већ увати Мирчу војводу,
Те га бади на дно у тавницу,
Кључе баци у тихо Дунаво.
Тако беже брата наборави.
Но Мирчети бог и срећа даде,
У Радула добра љуба беше,
Жао снаси милосна ћевера,
Ноћом пусти ронце и рибаре,
Те извади кључе од тавнице,
Па отгледа милосна ћевера,
Носи њему танке преобуке,
И рани га љебом бијелијем,

А напаја вином првенијем.
 Тако стаде за три годинице ;
 Кад настаде година четврта,
 Књигу пише краљу Шишманићу
 Од Трнова од земље Бугарске,
 Те је шиље бегу Радул бегу :
 „О, чу ли ме, бего Радул бего !
 Ево ми се мушко чедо нађе ;
 Но те кумим богом истинијем
 И нашијем светијем Јованом,
 Дођи мене ка Трилову граду,
 Те ми крсти у бешици сина,
 Нек смо, бего, главни пријатељи.“
 Књига дође бегу Радул бегу,
 А кад бего књигу проучио,
 Удрише му сузе од очију,
 На ум паде бегу Радул бегу,
 Ђе ће њега краљу преварити,
 На невјери сама погубити,
 Пак дозивље љубу Анђелију,
 Оде шњоме бего говорити :
 „О, чу ли ме, моја вјерна љубо !
 Ево мене ситна књига стиже
 Од Шишмана из земље Бугарске,
 Краљ ме зове, да му крстим сина ;
 Но ја видим, ће је пријевара,
 Ђе ће краље мене да превари
 И на вјери мене да погуби,
 Да ми отме земље и градове

Ќ зароби тебе за љубовницу ;
 Но же свјетуј, моја вјерна љубо !“
 Женска страна мудро проговара :
 „Господару бего Радуљ бего !
 Ђе су жене људе свјетовале ?
 Што љу и ја тебе свјетовати,
 Кад ево ти свјета у тавиши,
 Брага твога, а ћевера муга,
 Господара Мирка војводе ?
 Он ће тебе мудро свјетовати .“
 Ах говори бего Радуљ бего :
 „Мучи, љубо, муком умукнула !
 Јер измињеш Мирчегу војводу ?
 И кости су њему иструнүле ?“
 Кад то зачу љуба Радуљова,
 Она оде на тавиичка врати,
 Те изведе Мирчегу војводу,
 Одведе га у бијеле дворе,
 Па добави млада берберина,
 Те обрија Мирчегу војводу,
 Обуче му господско одјело,
 Оде шњиме бегу на чардаке.
 Кад га виђе бего Радуљ бего,
 Пред њиме је на ноге скочио,
 Рује шире, те г' у лице љуби,
 А шига га за јуначко здравље :
 „Јеси ли ми, брате, у животу ?“
 Проговара Мирчега војвода :
 „Јесам, брате, али у рђаву ;

Убила ме рђа од тавнице,
 Једва носим у костима душу.“
 Оде му се бего туговати,
 Шта ту пише краљу Бугарине :
 „Но чу ли ме, мој брате Мирчета ?
 Свјетуј мене и научи, брате,
 Хоћу л' ши граду Трновоме
 И повести триста Угричића ?“
 Ал' вели му Мирчета војвода :
 „О, мој брате, бего Радул бего !
 Што ће тебе триста Угричића,
 Тек да буде триста удовица ?
 Но јесу л' нам наше старе слуге ?
 Је ли ћегоћ Србе Радосаве ?
 Је ли шњиме Пијаница Ђуро ?
 Служи л' јоште Грчићу Манојло ?“
 Ал' говори бего Радул бего :
 „Јесу нама у животу слуге,
 Дома нам је Грчићу Манојло
 И са њиме Пијаница Ђуро ;
 Нема овде Срба Радосава,
 Већ га кажу у Видину граду.“
 Али вели Мирчета војвода :
 „Пиши књигу Србу Радосаву,
 Нек те чека на води Босути,
 А ти узми двије вјерне слуге,
 Пак ти иди граду Трновоме,
 Не плаши се краља Шипманина :
 Ако стане рујго пити вино,

Пиће за те Пијаница Ђуро :
 Ако л' оду грчки говорити,
 Говориће Грчићу Манојло ;
 Ако л' буде мејдан дијелити,
 Дијелиће Србе Радосаве.[“]
 Кад то зачу бего Радул бего,
 Књигу посла Србу Радосаву,
 Да га ческа на води Босути,
 А он оде с двије вјерне слуге.
 Таман бјеше на воду студену,
 Ал' ето ти Срба Радосава.
 Шњим се бего у лице пољуби,
 Раде бега у скут и у руку,
 Па одоште Трновоме граду.
 Лијепо их дочекао краљу :
 Коње води у ахаре доње,
 Бега води на горње чардаке,
 За готову совру засједоше.
 Пише вино за нећељу дана ;
 С краљем пије дванаест риџала,
 А са бегом цигле до три слуге.
 Често гледа беже Радул^б беже,
 Често гледа у бијеле дворе,
 Хоће ли му кумче донцјети ;
 Ал' да видиш краља Шишманина,
 Ђе донесе једну купу вина,
 Купа, кажу, од дванаест ока,
 Наздрави је бегу Радул бегу,
 Бег је даде Пијаници Ђуру,

Ђуро попи, ништа не осјети.
 Кад то виђе краљу Бугарине,
 Он отиде грчки говорити,
 Да погуби бега Радул бега
 И његове до три вјерне слуге ;
 Но Манојло грчки разабрао,
 Па подвикну Срба Радосава :
 „Зар не видиш, ће смо изгинули ?“
 А кад зачу Србе Радосаве,
 Он потрже мача зеленога,
 Те погуби краља Шишманина,
 Око њега дванаест рицала,
 Трново му похараше града,
 Из ризнице покупише благо,
 Одведоше коње и соколе,
 Отидоше ка Букрепу граду.
 Тешко брату једном без другога !

Слава или крсно име у мањедонских Срба.

За Србина нема већег празника од крсног имена или славе. И најсиромашнији Србин спрема се да овај празник прослави побожно и свечаније. Кај се Србин закуне својим свецем, онда се заклео највећом клетвом — светитељем, који је чувао његове дедове, који се за њега моли код божјега престола, који ће заштићавати његову децу и унучад.

Где год има Србина: у Србији, у Банату, Бачкој, Срему, Барањи, Мађарској, Славонији, Хрватској, Далмацији,

Босни, Херцеговини, Бови, Црној Гори, Скендерији, на Косову, у Метохији, Морави, Мањедонији, Тракији до Марине, Бугарској до Искра — свуда туда славе Срби овај свој народни празник. Па и они Срби, који су се потурчили, и они, који су се поплатили, нису са свим напустили овај лепи народни обичај, исто као ни они Срби, који су се поарбанасили, нису заборавили на светога својих прадедова.

Само Срби славе крсно име или славу; никоје друго словенско племе нема га, као што га немају ни Грци, ни Власи. Ко је Србин, тај слави крсно име; ко држи славу, тај је Србин.

Крсно име или славу празнују Срби у спомен онога дана, кад су им стари примили христову веру, празнују у част оног светитељу, на чији дан су се покрстили, те су га одабрали да им буде заштитник и да се за њих моли код бога. Зато се у Срба сматрају они као рођаци, који исту славу славе, јер су јим стари у исти дан просвећени светим крстом.

Ко је пшао Србину о глави, тај је пре свега гледао да му искорени његову славу. Кад је Грцима пошло за руком, те се укиде српска патријаршија у Пећи, први посао грчким владикама беше, да искорене славу међу Србима. Труд им остаје јалов. Сад Бугари навалише, да по Бугарској, Трањији и Мањедонији искорене славу крснога имени. И налазе се гдекоји, који пљују на своју светињу, који каљају гроб својим дедовима, који навлаче на се клетву својих праотаца, пак напуштају славу. Нека се покају, нека се врате својој слави, како би им у помоћи била, њима и њиховоме потомству!

А ево како се слави крсно име у мађедонских Срба.

Ко хоће да слави крено име, ваља да спреми: колач, кољиво, свећу, зејтин, ладан (кадионицу) и вино.

На неколико дана пре славе, поп иде у кућу, која слави, и свети водицу, којом ће се колач умесити. Колач меси уочи светога старија жена, од чисте шенице белице. Млада жена не може месити, а нова млада никако. Колач је округао, повелик, пљосан, а нашарају га тестом, а преко њега начине крст од теста и на средини цвет од теста. У крсту на четири стране утисне се поскурњача. Мијаци у Дибри зову колач свети леб, и осим њега месе се још два колача, које зову ипитари, а мешалњка пошкропи колач вином, пре но што га турни у пећ.

Кољиво се такође вари уочи светога од чисте шенице белице.

Још ваља домаћица да спреми две воштанице; једна се однесе у цркву, друга остане у кући докле поп не дође. Воштаница је угоднија богу и светоме од куповне беле свеће.

Уочи светога запали се кандело пред његовом иконом и ладаном окађе се иконе и сва кућа.

Још се спреми и вино, како ће га сваки макар скрнјути, кад се пије у славу.

Кад се све што треба спреми, домаћин или домаћица или који млађи из куће, кога они одреде, однесе у цркву уочи славе кољиво, свећу, поскурницу, мало зејтина, два ипитара и боцу с вином. Испред цркве чека попадија и прима од свечара: тањир са кољивом, стакло вина и један питар; а други питар даје се питачкама (спромасима).

У цркви кољиво метне поп пред олтар, свећа се запали испред светитељске иконе, а зејтин се даје прквенијаку, да га успе у кандило које гори пред иконом светога; поскурица се даје попу да с њом сутра служи свету литурђију. Поп изађе по свршеној вечерњи из олтара и очита молитву над кољивом и моли се за свечаре именујући их. По сртеној молитви свечари узму мало од благословена кољива и носе га кући, а попадија покупни питаре и остало и однесе својој кући.

Уочи светога, или на само крсно име, домаћица очисти и опере сто, наисти га на сред. собе, метне на његачу, на његачу колач, срх колача икону свечеју, на икону пресвету (т. ј. поскурицу). Уз колач метне тањир са кољивом, једну или три боле с вином и вончаницију. Све ово нико не сме дирнути до иле свештеник не дође.

Чим свештеник дође и на себе метне петрахиљ, домаћица му дода ладанџију (кадионицу). Он прво окади иконе, затим сто и домаће; затим чати молитве, пак узме у руку тањир са кољивом. Сад сви који су ту приђу столу и сваки руком прихвати са попом кољиво над столом, појући тројар светитељу; затим поп очита молитву, прелије кољиво вином и крстећи се узме мало кољива у уста, при чему пусти два три зрина шенице на сто среће ради, говорећи: Боже, помози! Шеницу да узмемо, а сваки берићет да се роди, да бог да! Поново узме поп тањир са кољивом, да сваки по старешинству узме од њега колико са три прста може захватити, уз то сваки, како зна, честита завршујући са речима: Простите и благословите! а они други одговарају: Бог и Христос!

Сад свештеник наново метне на сто тањир са коли-
вом, узме с иконе пресвету и ножићем пзвади из ње са
горњега јој краја троугалну честицу и метне је на икону,
На то један од домаћих, који ће с попом резати колач.
приђе му ближе. А поп држећи у једној руци пресвету,
другом руком опрезно лије вино у три маха у јамницу што
је у пресветој после извађене честице, и то вино даје ономе
да га сркне, уз то појући: „Чашу спасенија“; чим овај
сркне, поп прекине појање и ускликне: „Ва име оца!
„и спна!“ „и светога духа!“ а онај који је посркао вино
из пресвете одговара му: амин!

На то даду попу чист убрус, у који он увије пресвету и преда је ономе, који ће с њим резати колач, чи-
тајући уз то молитву, Ову пресвету чува овај до уставака
(до трећега дана) и онда је поједе на таште срде. Затим
узме поп икону са извађеном честицом пресвете, а дома-
ћин или онај који ће с попом ломити колач, узме честицу
са иконе са своја два каже, пак њоме у три маха у на-
крст дотакне се иконе, говорећи за свештеником: Велико
име свете тројице, пресвете богородице, помози нам! Кад
то сврши, домаћин метанише пред иконама говорећи: Про-
стите и благословите! А поп га у то време благослови,
говорећи: Христос својом благодети. После метаније поп
му метне у уста троугалну честицу и дода му вина да сркне.

Сад се приступи резању колача. Свештеник узме и
унакрст га пресече по доњој кори, појући: Слава тебе,
Христе боже, апостолов похвало итд. и прелије украс на-
чињени од теста по средини колача, говорећи: Да ви се
преливају ардови вином, амбари житом, а кућа сваким

берићетом, да бог да! Под ово вино подмеће се нарочит суд. Затим поп са домаћином ломи пререзани колач и једна половина остаје у поповој руци, а друга у домаћиновој. Поп целива крај своје половине, говорећи: Христос посреди наас! Домаћин му одговара: Јесте и биће! па и он чедује крај од своје половине. Сад састави обе половине поп са домаћином, окрену колач према сунцу и поју три пута Господи помилуј, ако уз то поју и *Исаје ликуј*; ако се пак не поје *Исаје ликуј*, онда поју девет пута Господи помилуј. Затим свештеник дигне колач наспрама своје висине и одломи једну четврт од колача у спој које подмете домаћица, пошто је три пут пред свештеником метанисала. При томе говори поп: Сита ви кућа и дом, гости и пријатељи, да бог да! Домаћица однесе ову четврт колача са ситом и метне је у нађве уз брашно. А поп чита оченаш и при отпусту помиње имена свију домаћих. Затим се вином утеши свећа воштаница.

Бољво се не прави св. аранђелу, јер је он жив од створења света, а не прави се ни св. Илији, јер је и он жив однесен на небо.

Када поп сврши обред са пресветом, говори домаћину: Шари, домаћине, десно крило! па га пита: што ћеш попу да запишеш? Домаћин му обећа јање, прасе или друго шта; али обично му одговара: Пиши, попе, сто паре!

Где има много свечара, као на пр. о св. Димитрију у Дибри, има о св. Николи, онда поп реже колач и уочи празника. А после подне никако се не ломи колач. Зато где где посе људи колач у цркву, да га свештеник тамо сече, само да не би остали без резана колача.

Госте на славу зову овако: Један од домаћих понесе болу с ракијом и толико погача, колико је званица. Кад уђе у кућу, преда 'домаћину колач и понуди га ракијом говорећи: Поздравио вас отац (или брат) и моли све ваше да нам дођете на славу. А зове се или на вечеру уочи крсног имена, или на обед уочи светога, или на вечеру на само крсно име. Ово је зато, што гдекојега свеца многи славе, па многи од званица не би могао доћи; а сваки би да има што више гостију.

Улазећи у кућу, сваки каже: Добро вече! а домаћин му одговара: Бог ти добро дао и добро доша'! При томе мушки се љубе с њим, а женске са домаћицом, давајући јој послостице и воће на децу. Ко од званица први у собу уђе, опет каже домаћину: Добро вече у соби! остали улазећи у собу само поздраве са: Добро вече!

Докле се не постави сто и не изнесе јело, гости седе и разговарају се пијући ракију. Ако је пост, или среда, или петак, не доноси се мрсно јело.

Пошто поседају за софру и мало једу и попију по две чаше вина, домаћин, који гологлав са својим млађима служи, запали воштаницу пред иконама, три пута метанише и узме повећу чашу с вином, па наздрави: Добро ми дошли, гости! Увек ми долазили! Ову купу вина пијем за очево крсно име! па отпије мало из чаше, коју млађи одмах долију. А домаћин настави: Ову купу пијем у име свете тројице, да она подржи небо и земљу! Опет отпије мало вина, а млађи опет долију чашу. Сад домаћин кликне: А овај пехар пијем у славу данашњега светога Димитрија, да се он моли богу за нас! и опет мало отпије.

За домаћином из исте чаше пију сви редом, љубећи се међу собом, а сво то време стоје гологлави и прво поју три пута: *Господи помилуј*, а затим певају ове песме:

У чије се здравље вино пије,
Све му здраво и весело било !
Родила му шеница и вино,
А по кући све мушки децица,
И по трлу све близне јагањци,
И у брдо све винова лозица
И по пољу класата шеница !

*

Оваквоме делији
Чабар вина мало је !
Оваквоме јунаку
Сам кадија коња кове !

*

Попиј, брале, све чисто !
Помогла ти пречиста
И сам господ бог
И сам свети Никола !
Удри чашу у чело,
Нек ти срце весело !
Кој ми пије у славу божју,
Помогла му слава божја,
И сам господ бог
И сам свети Никола !

После тога гости поседају и вечерају. О вечери такође се певају песме, као :

Домаћине, добро смо ти дошли,
Добри гости у добро те нашли !
Не смо дошли тебе да гледамо,
Но смо дошли вино да пијемо.
Домаћице, донеси нам рибе,
Да не рипеш бесна око куће.

*

(Из Дибре.)

Јаребичице, треперичице !
Високо леташ,
Високо леташ, далеку гледаш,
Далеку гледаш, широко држиш,
Широко држиш, на кући паћаш,
На кући паћаш, на кући слама,
На кући слама, у кући слава,
У кући слава, да је жива
Домаћинска глава !
Испи ја, исчисти ја Јован чорбаћија !

Ако се међу гостима нађе, да који зна старијске, јуначке песме, сви га моле да испева једну или другу песму и слушају сви са највећим задовољством.

Докле се не пије у славу, не пуши се дуван. А домаћин гледа да код свака јела он последњи буде готов са јелом, како нико од гостију не би остао гладан, но да се сит наједе, кад домаћин још једе.

Од здравица да споменемо здравицу домаћину, коју напије обично кум, који овако говори : Срећна ти слава, домаћине ! Да славиш за много година и да имаш коме да оставиш ! Добро смо ти дошли ! Да Бог да, да имамо где да дођемо и да има ко да дочекује ! Бог и свети Никола да ти тури берићет и да ти све што си потрошиси навиши ! — Кад сваке ове жеље сви гости и млађи са домаћином одговарају : Амин, Боже !

Ако на вечери уочи светога нису или у славу, сутра дан о ручку најстарији пије у славу овако ; Да пијемо у славу ! Слава и држава да подржи кућу и дом, домаћина и све што је његово. Да слави за много година, свагда у здрављу и весељу ! Ко је дошао, добро дошао ! Да има где да дође и да има ко да дочека ! Бог да ослободи и избави парод рисјански ! — Сви остали одговарају код сваке жеље : Амин, боже : И затим побожно поју у три маха : *Господи помилуј!* и тропар светоме.

Трећу здравицу вала да наздрави домаћин, или он понуди кога од гостију да је напије. Прекрсти се и овако збори : Ову испијам у славу ! Слава и држава да подржи моје пријатеље ! Вас да ми чува, а друге још да ми понови ! Хвала ви на част, што сте дошли да се намучите ! — Гости одговарају код сваке жеље : Амин, боже ! и побожно поју : *Господи помилуј!*

Међутим домаћи опет налију чаше, а домаћин узме своју купу, прекрсти се и овако наздрави : Ово пијем у име светога Николе. Да Бог да, да нам буде у помоћи ! А како што сте пили и Бога молили, тако Бог да услими

молитву! — Домаћин шије, шију и остали по реду и уз то поју тропар светоме и за тропаром *Господи помилуј*.

Кад међу званицама па ручак има и млада са својим свекрвама то оне донесу домаћини по колачић натаран као плетеница. А домаћина свакој гошћи на поласку даје по колачић.

Многе куће осим славе имају и преславу. На прилику, који славе Ђурђев дан, преслављавају на Ђурђица; који славе светога Николу, преслављавају летњега светога Николу; који славе свету Петку, преслављавају Триову Петку; који славе свегог аранђела, преслављавају летњега светог аранђела.

На дан преславе гдекоји ломе колач, као и о слави, гдекоји ломе само пресвету.

Имају и села, која славе свога светога. Тада се у том селу у свакој кући ломи колач, као и на слави. Тако на прилику, у Дибри у Галичнику слави село Петров дан, свету Петку и светога Николу. Ни потурчени Срби нису напустили ту славу сеоску и они обично у тај дан свршују све свадбе, ако ће их у месту бити и стотина.

Тако се слави крсно име међу маједонским Србима. Њихова слава најлепша је и најбоље подиже српску душу. Да бог да славили је вазда и она им помогла сваким добром. Нека је чувају, као највећу светињу, која им је остала од прадедова; нека са чистим образом изађу пред Марка, кад опет дође са својим Шарцем, па их запита за српски аманет, који им је дао на оставу.

Како се крсно име служи.

Свеца слави српски цар Степане,
 Свеца слави, светог аранђела,
 Сву господу на свеца сазвао,
 Сазвао је триста свештеника,
 И дванаест велики владика,
 И четири стара проигумна.
 Лепо и је даре посадло,
 Све колено један до другога,
 А дар Степан ладно вино служи,
 Господаром редом чашу даје,
 Како дарски ваља и требује
 Послужити крсно име своје.
 Ал' беседе господа ришћанска :
 „Дар честити, огрејано сунде !
 То је нама зазор и срамота,
 Да ти нама ладно вино служиш ;
 Него седи с нама за трпезу,
 Слугам' подај, нека вино служе.“
 Превари се српски цар Степане,
 Те он седе с њима за трпезу,
 А још није ни славе напио,
 А заиста ни метанисао,
 Слугам' даде, да му вино служе,
 Да му слуге крсно име служе,
 Не послужи крсно име своје
 Један данак, како један часак.
 Док цар Степан на ногу стајаше,

Стјаме му свети аранђео,
 Стјаме му на десном рамену,
 Милује га крилом по образу ;
 Кад цар Степан седе за трпезу,
 Расрди се свети аранђео,
 Удри цара крилом по образу,
 Па отиде из царева двора,
 То из двора нико не видeo,
 Разма један калуђере стари,
 Па он проли сузе низ образе ;
 Гледали га цареви дворани,
 Пак су њему тијо беседили :
 „Што је теби, стари калуђере ?
 Шта т' је мало у цареву двору ?
 Ил' ти мало изест', ил' попити ?
 Или си се, стари, препануо,
 Цар ти неће милостиве дати ?“
 Ал' беседи стари калуђере :
 „Проћте ме се, цареви дворани !
 Ни ми ј' мало изест' ни попити,
 Нити сам се старац препануо,
 Што м' цар неће милостиве дати ;
 Него виде, што видeo писам :
 Док цар Степан на ногу стајаше,-
 Стјаме му свети аранђео,
 Стјаме му на десном рамену,
 Милује га крилом по образу ;
 Кад цар Степан седе за трпезу,
 Расрди се свети аранђео,

Удри цара крилом по образу,
 На отиде из царева двора.“
 То дворани цару доказаше,
 Онда царе на ноге устале,
 И подиже триста свештеника,
 И дванаест велики владика,
 И четири стара проигумна ;
 Те узеше књиге цароставне,
 Те чатише велике молитве
 И држаше велика бденија
 За три дана и три ноћи тавне ;
 Моле с' богу и свет' аранђелу,
 Те се на то једва смиловао,
 Смиловао свети аранђеле,
 Те је цару греке оправдио,
 Што је царе сео за трпезу,
 А још није ни славе напио,
 А заиста ни метанисао.

Кнез Добромир Стрез.

Године 1180 умре силни цар грчки, Манојло Комнен. Над Рашком владао је у то време велики жупан Стефан Немања (свети Симеун), који је признавао над собом врховну власт Манојлову. Он науми да грчку власт са свим стресе и са војском удари на грчко царство, отме Ниш, Софију, Перник, Стоб, Земљан, Велблужд (Костен-дил), Житомитск, Скопље, Полог, Призрен и друге гра-

дово. Помоћу Немањином ослободе браћа Петар и Асен 1186 године Бугарску, која је две стотине година под Грцима покорена била, те стану ударати на грчку царевину у друштву са некрштеним Куманима. Они су тако продирали у Трањију и Мањедонију, пустошећи и палећи куда су год дошли. Кад Асена и Петра Бугари убише, оцари се у Бугарској Калојан или Јованица, који је такође зло разоравао Трањију и Мањедонију.

У то доба био је у Струмици заповедник бояр Добромир Стрез (Срез, Страт, Хриз, Срацимир, Стратимир). Он је са пет стотина коњаника струмљанских помагао Грцима бранити Мањедонију од Бугара и Кумана. Али кад се оцари код Бугара Калојан, с којим је био у роду, Стрез науми да ослободи Струмљане и друге Мањедонце од грчке власти и да буде независан господар. Он даље одметне се од Грка и као свој главни град одабере Просек на Вардару. Просек је био на високој стенама, која се надвисила над самим Вардаром и са три стране није му се могло никако прићи, а са четврте стране чували су га јаки зидови. Цар Алексије затвори са војском Стреза у Просеку, али Стрез одби цара бацајући из начињених справа велико камење на грчку војску. Да би имао мира, Алексије ожени Стреза, макар да је овај већ ожењен био, својом рођаком, кћером свога нећака Камица, који је био велики војвода царски, и даде Стрезу целу горњу Мањедонију.

То је било 1199 године.

Године 1200 допадне Камиц ропства бугарскога; али га ослободи његов зет Стрез, који је са бугарским царем Калајаном био у роду. Кад грчки цар не хте да

накнади откуп за свога нећака Камица, удружи се овај са својим зетом Стрезом, отму од Грка Ирилии и продру у Тесалију. Али већ 1201 године предомисли се Стрез, помири се са царем, врати му Ирилију, и пошто је отерао своју жену, Камицову кћер, ожени се Теодором од царскога грчкога рода.

Године 1204 узму Латини Цариград, и Солун и хтедоше сву грчку царевину да заузму. Како су Грци због тога мрзили на Латине, то су они пристајали уз Бугаре, који су њиховом помоћу много напредовали против Латина. Али Калојан није нападао само на Латине, но 1205 године удари и на мањедонскога Стреза, протера га из Просека, у коме намести као заповедника некаква Шишмана. Међутим су Бугари и Кумани и на своје савезнике Грке нападали, убијали их, робили их и свака им зла чинили. Зато се Грци дигну на Бугаре и ту су се страшно таманили. Али кад у јесен 1207 године испред Солуна погибе бугарски цар Калојан — поразио га свети Димитрије Солунски — одмах се и Мањедонци ослободише бугарске власти: у Родопи у Мелнику начини се независним господарем Слав, а Стрез помоћу српскога великога жупана Стефана Немањића (потоњега краља првовенчанога) протера Шишмана из Просека и опет успостави своју кнежевину у горњој Мањедонији, али је за то признао врховну власт српскога великога жупана.

У то време били су велики немир у латинском царству и међу Латинима крвате међусобице. Стрез је гледао да то на своју корист употреби. Удружио се са епирским деспотом Михаилом, па су ломили сложно ла-

тинску силу у јужној Македонији. После се сложио са бугарским царем Борилом и 1211 године у пролеће удари на латинског цара Хенрика; али је овај знао да за себе добије епирског деспота Михаила и у месецу мају у равном Пологу разбије Стрезову војску.

Стрез је бро човек врло несталан. Кад су га Бугари протерали из његове државе, он је напао уточишта код српскога великога жупана Стефана Немањића, који га је приимио као сина или као брата и у своје двору држао га. Ако је Борил и искао од Немањића да му изда Стреза, претећи му ратом иначе, српски велики жупан не хте напустити маједовског кнеза, но кад Борил са Латинима удружен на њега са војском пође и већ до Ниша дошре, Немањић му изађе на сусрет, нападне воју и удружене Бугаре и Латине и тако их побије, да су они збуњени окренули плећи и сами себе секли и убијали. Стефан Немањић тада је Стрезу не само повратио државу, но му је помогао да и велик комад од Борилове државе себи узме. Али је Стрез све то заборавио, но кад је Немањића притешњавао мађарски краљ, он искупи велику војску од тридесет хиљада, у којој је било разних језика, и пође на српскога господара. Српски велики жупан хтео је да се с њиме лепо угоди, но Стрез се на све то не осврташе. Сад оде до Стреза свети Сава Немањић, позивајући га да се окани рата. И свети Сава мораде отићи, а ишта није постигао. Предстојала је дакле битка. Али исте те ноћи кад је Стрез легао био да спава, уједашут стаде викати, да га анђео боде мачем по утроби и посла људе да стигну светога Саву и да га доведу њему. Људи не нађоше по

ноћи Саву и Стрез у мукама страшним умре. То је било у 1215 години. Дуго се још крај на доњем Вардару звао Стрезовом земљом.

Стрез је био за цело човек необичан; али због његова непостојанства био је незгодан сусед. Да је тврдо држао са српским господарем, уштедио би Мањедонији многу несрећу, а себи смрт пре времена. Али страсти су њиме владале и он није могао имати ни у својим поданицима искрених пријатеља. Тако се прича за њега, да је у Просеку изнад Вардара начинио доксат, те кад би се веселио на њему, он би са висока доксата давао да бацају у Вардар сужње људе, вичући за њима: пазите да кожух не поквасите. Залуду га је опомињао Немањић, да се остави таквих безакоња. Стрез га не послуша и на њега диже оружану руку. Зато га је бог и покарао, који каже: зли ће зло да прођу.

Дука Станковић у Хиландару.

(Од Дибре.)

Разигра се море светогорско,
Та удавит Илиндар манастир,
Во манастир триста кауђери.
Изговори ћер Васиљ јегумен:
„Ај ви вами, триста кауђери!
Не л' земите триста ванђелији,
А на роци златни нароквици
И земите триста петрајила,
Да пејете три дни и три ноћи.“

Ми станаје триста каућери,
 Ми зедоје триста ванђелији,
 А на ропи златни нароќини,
 И зедоје триста петрајли,
 Ми појаје три три и три ноћи,
 Две толку се море разиграло,
 Та удавит Илпидар манастир.
 Каућери ми се зачудије,
 Ни одо што море не тифнуват.
 Изговори ћер Васиљ јегумен :
 „Ај ви вами, триста каућери,
 Отворите тристана ћелпји,
 Да не имат нешто греовито.“
 От станаје триста каућери,
 Отворије трисгана ћелији,
 Го најдоје Дука Станковића,
 Го најдоје и се зачудије,
 И го прашат ћер Васиљ јегумен :
 „Ај ти тебе, Дуко Станковиће !
 Да што си ми грефчок учинало ?“
 Изговори Дуко Станковиће :
 „Ај ти тебе, ћер Васиљ јегумен !
 Ког' одеше моја стара мајка,
 Ми одеше в црков на великдењ,
 Ми носеше вино и нафора,
 Ми носеше једно мешко чедо,
 Ђе и зедоф вино и нафора,
 А нафора на кучиња фрлпф,
 А вино то на пот го истуриф,

И развалиф до два силни отиа,
 И испекоф нејзе монко дете
 И натераф тая да г' изејет.“
 Изговори ћер Васиљ јегумен:
 „Ај ви вами, триста кауђери!
 Не л' тргните триста оки камењ,
 Да фрлите Дука Станковиће,
 Да фрлите во глобоко море.“
 Ми станаје триста кауђери,
 Ми тргнаје триста оки камењ,
 Обесије Дукове на гуша,
 Го фрлије во глобоко море,
 И од тога море ми тифнало.

Добри савети добним људима.

Злаго се находити у сувим и каменим планинама; тако и срде златољубиво суво је и не слази на њега роса боје облагодати. Као што неке змајевите змије, где у земли нађу сакривено злато, на њему начине себе гњездо: тако на златољупчеву срцу почива змија сваке љутине и жесточине; зашто који ни о чем другом не мисли, него како ће жељу своју наситити златом, тај не жали увредити бога, своју душу, брата, сродника, љубазника, спромаха, комшију и свакога. — Ах, јадно злато! како је многога ослепило и погубило! Ах, манити ми људи! како не знамо, да је злато земља, из земље извађено и у земљу повраћа се.

Ја ћу ти, брате! казати, да злато није криво, зашто бог је дао земљи златну руду за потребу људима. И злато је велико добро, кад је у рукама доброга човека: свако добро с њим добар човек може учинити својој души, цркви, својој браћи. Добар човек, ако ће колико блага имати, ма је господар од њега и управља њим, како је божија воља. Многи царци и царице, кнезови и господи и трговци, мушки и женски, имање своје уживали су, у златоткану свилу облачећи се; али љубећи бога с душом и срцем, са својим имањем много добра својој души учинила су и сад се радују у божјем рају заједно с онима, који су за Христа крв пролили, и који су по пустинјама и горама своје тело сушили, и који су свету веру распирели по свету; зато је блажен добар човек: ако је богат, он је благ, љубазан и милостив и подоби се благому Богу, свакога милујући; ако ли је спромах, а он је трпељив и смирен, рани се својим трудом и благодари Бога, чекајући на небу почивање.

Ово сам рекао за добре.

А зао човек, ако је богат, он је златољубац, немилостив грабитељ, и како огањ, колико више дрва, толико више разјарава се; подобан је огњуштаву, који колико више пије, толико више жедни; ако ли је спрома, а он ради да украде, да излаже, да превари, мисли, да му је други крив; завиди другому; рад би, да нико ништа нема, као и он. Несрећна злоба и завист!

Брате мој! вала да се трудимо за своје живљење, зашто Бог за лењиве не промишља. И то можемо познати по томе: видимо, како Господ Бог никде није учинио да

шеница и грожђе само рађа, како и остале траве, и на сваком дрвету; ако се и рађа какав год плод, ма је дивји, ако га људи не дотерају. Дакле хоће бог, да се људи труде о својему живљењу. Лењост принуђава човека, да лаже, да туђе жели и да многа зла чини. Лењив је живи мртвац, који нити је користан души ни телу. Похвалап је од бога и људи онај човек, који о својему труду живи. Боље је по смрти оставити непријатељима, него за живота искаги од пријатеља. Мрзе људи на онога, који иште, и једанпут драговољно му даду, други пут преко срда, трећи пут гоне га, да не досађује. Зато, брате! своју децу из младости подај на занат, да се после својим трудом ране; зашто који год занат од младости ко научи, или зао, или добар, онај му је мио до старости. Мачка је молила бога, да је бог учини да је девојка. Бог је учини лепу девојку, да се удаде за цара; ма са свим тим како би угледала миша, трчала би да га улови. — Један човек хоћаше да му деца не стоје залуду. Говораше, да је у винограду укопао један ћуп дуката. Зато деца копајући сваке године дубоко виноград, да нађу ћуп, научише се радити и обогатише се.

Носи сиромаштво на леђи онај, који не гледа свој посао. Сине, пиј воду од свога студенца, то јест, рано се својим трудом, говори премудри Соломон. Чувай се сиромаштва; везане су сиромаху и ноге и руке и језик. Бежи од сребролубља, од лакомства, од лихварства, од змије троглаве. Колико је злата вишке, толико већу муку златољупцем доноси.

Јана и браћа јаничари.

(Од Дибре.)

Јана ми ткајет свилено платно,
 Нишча је зунит, брдо је пејет ;
 Платно ми ткајет и слзи ронит ;
 Да ја догледа Јанини свекр :
 „Еј, Јано, Јано ! еј, мила сноо !
 Што платно ткајеш и слзи рониш ?
 Да изговори убава Јана :
 „Да ај ти тебе, еј, мили свекре !
 Как' да не плача, как' да не жала ?
 Ево имајет девет години,
 Су не видела татка и мајки,
 Татка и мајки и девет браћа,
 И девет браћа и осом сноји,
 И осом сноји, седом мнучиња.“
 Пак изговори Јанини свекр :
 „Еј, Јано, Јано ! еј, мила сноо !
 Да ли за теја гајле сп брало ?
 Не ли стани ми изутр рано,
 Да ми умесиш бели погачи,
 И да м' наточиш здравицу вина,
 И да поседлаш два брза коња ;
 Једен за тебе, други за мене ;
 Тој што па мене — ковано седло,
 Тој што па тебе — лејана узда ;
 Да се промениши, как' што си дошла,
 И сама себе и мошко дете ;

А остра сабја под појас клај ја.⁴
 От кинсаје да му је одит,
 От ми одеје, што поодеје,
 Ми поодеје до стреде гора.
 Им излегоје два јаничара,
 Два јаничара, два ћесецији,
 Им заземаје мошконо дете.
 От ми истрнда убава Јана,
 Да ми истргна острата сабја,
 Те и убоди два јаничара.
 От ми појдоје дома на дворје,
 Ми излегоје татко и мајка,
 Татко и мајка и седом браћа,
 И седом браћа и осом сноји,
 И осом сноји, седом мнучиња.
 Да изговори убава Јана :
 „Да ај ти тебе, еј, стара мајко !
 Камо ми мене ушче два брата ?“ —
 „Да ај ти тебе, убава Јано !
 Тије шетајет в гора зелена,
 Се учинале два јаничара,
 Два јаничара, два ћесецији.“
 Тога ми писна убава Јана,
 И ми извади фрушконо ноже,
 Те се убоди под бело грло.

Крштење Исусово.

Кад Јован нарасте човек, дође му у пустини од бога заповест, да изиђе у народ израиљски. И он дође у околину јорданску, проповедајући крштење покајања за оправтење грехова, и говорећи:

Покажте се, јер се приближи царство небеско.

А Јован имаше хаљину од длаке камиље и појас кожан око себе; а храна његова бијаше скакавци и мед дивљи.

Тада излазаше к њему Јерусалам и сва Јудејска, и он их кршћаваше у Јордану, и исповедаху грехе своје. И многи мишљаху, да је он обећани месија; али пм Јован рече;

Ја вас кршћавам водом; а овај што иде за мном јачи је од мене: ја нисам достојан њему обуће одријешити; он ће вас крстити духом светим и огњем.

У то време беше Исусу настала тридесета година. Па и он дође из Галилеје на Јордан к Јовану да се крсти. А Јован брањаше му говорећи:

Ти треба мене да крстиш, а ти ли долазиш к мену?

А Исус му одговори:

Остави сад, јер тако нам треба испунити сваку правду.

Тада га крсти Јован; и кад Исус пође из воде, гле! отворише се више њега небеса, и дух 'божји као голуб спље на њега, и зачу се глас с неба говорећи:

Ово је син мој љубазни, који је по мојој вољи!

По том Исуса одведе дух у пустинју, да га за четрдесет дана ћаво тамо куша, и он бијаше са зверињем и не једе ништа за то време. А кад се наврши четрдесет дана, тада отладне. И приступи к њему ћаво и рече:

Ако си син божји, реци да камење ово хлебови постану.

А Исус му одговори:

У писму стоји! не живи човек о самоме хлебу, него о свакој речи, која излази из уста божијих.

Тада га одведе ћаво у свети град и постави га на врх цркве, па му рече:

Ако си син божји, скочи доле! јер у писму стоји, да ће анђелима својима заповедити за тебе и узеће те на руке, да где не запнеш за камен ногом својом.

А Исус му рече:

Али и то стоји у писму: немој кушати господа бога својега.

Тада га опет одведе ћаво на гору врло високу и показа му сва царства овога света и славу њихову у тренућу ока, па му рече:

Све ово дају теби, ако паднем и поклониш ми се; јер је мени предано, и коме ја хоћу дају.

Тада му рече Исус:

Иди од мене, сотоно! јер у писму стоји: господу богу својему поклањај се и њему једноме служи!

И тако ћаво свршивши све кушање, отиде од њега, и где! анђели приступиште и служаху му.

Богојављенске песме.

(од Галичника.)

Крсти носиме, бога молиме:
Господи помилуј!
Како сега и в година:
Господи помилуј!
Да се родит дар берићет:
Господи помилуј!
Дар берићет, жито-ј-вино:
Господи помилуј!
Жито-ј-вино, мед и млеко:
Господи помилуј!
Да је село се весело:
Господи помилуј!

*

Надвела се света дева Марија,
Над неја се седмокрили анђели,
Изговори света дева Марија:
Ој ви вами, седмокрили анђели!
Не л' појдите в земни кледи камнени,
Наточите две здравице винени,
Позовите свет Јована зијкнега,
Све му војска свет Јовану заигра,
И Јордана, што не течет, затече,
И пилћи те, што не пејет, запеја,
И гора та, што не пулит, запули.
Позовите свет Ђорђија пролетни,

Позовите свети Петре летнега,
Позовите свет Илија в стрет лето.

*

Кинисал ми свети Јован,
Да ми одит у рај божиј,
У рај божиј, у господа ;
А по него кинисала
Јованова стара мајка.
Се обзрна свети Јован :
„Ај ти тебе, стара мајко !
Кодे си ми кинисала ?
Овамо те не сакате,
Да ти си ми греовито :
Дека си ми туђо прела,
Туђо прела, туђо ткала,
На пољу си половила ;
И кога си зајемала,
Кога брашно си земала,
А со пепел си бркала ;
Кога пипер си земала,
Ћерамида си бркала.
Да ти си ми грешна, мајко !
Овамо те не сакајет,
Рајски порти затворени,
А пеколски отворени.“

*

Петар и Павел две ора водит,
Једно Петрево, друго Павлево.

Петре Павлеве лепо говорит:

Еј, Павле, Павле, еј, мили брате!
Кротку води го всипово оро;
Ил' се невести морни, уморни,
Ил' се девојке морни, уморни?
„Везден денеска крсти носиме,
Крсти носиме, бога молиме.“

*

Не плашите се, божиј рисјани!
Сам свети Јован заире носит,
Заире носит — бела пченица,
Бела пченица, првено вино,
Првено вино, љута ракија —
Да послужиме свети Јована!

Света Гора.

Описујући у нашем ланском *Вардару* светогорски манастир Хилендар, велику задужбину наших славних краљева и царева, ми смо неколико речи прословили и о Светој Гори уопште. А сад ћемо нашим добрым Мањедонцима да коју више рекнемо о овој мањедонској светињи православне цркве.

Између мањедонских залива солунскога и контескога пружа се у море полуострово Халѣпика, које пружа у бело море три подједнака предгорја, као три мања полуострова, а ове раздјељују два дубока залива, касандар-сек и светогорски. Источно полуострово Света је или

Атонска Гора, која се у незнабожачко време звала Анта. Од тврде земље дели је узана ниска превлака, коју су ирекопали једеком, а овај се зове кумница или стилар, а саму превлаку и Грци зову српским именом Превлака. Од превлаке почиње Света Гора и пружа се у море на шест миља, сужава се код манастира Ватопеда и окрећући према југоистоку, т. ј. према Јерусалиму, завршује се високим брдом Атоном, који се диже у висину преко хиљаду хвати. У ширину има Света Гора од прилике па шест миља.

Стари Јелини подигли су на врх Атона кумира, који је позлаћен био и светлио се спрам сунца надалеко; али кад је по вазнесенију Христову пресвета богородица дошла у Атонску Гору и тамо слово божије проповедала, сруши се тај кумир и остали идоли у Атонској Гори и рашири се онамо хришћанство. Богородица назове ову Гору својом градином и узме је у своје окриље и прослави је многим чудесима, и од тада прозва се Атонска Гора Света Гора. Сваки поклоник светом гробу гледа да походи и Свету Гору, јер тек онда рачуна се за потпуна харију.

Горња трећина Атона гола је и бели се као снег, јер је од бела мрамора; а на његову врху има црква Христова преображенца, која је на оном месту, на ком је био незнабожачки кумир. Сва осталा Света Гора покривена је густом шумом и ширагом и растиње у њој увек се зелени, нарочито оно, које је ближе мору. Сваки благослов божији тамо је: уз лимун и наранцу има тамо маслинину, смокаву, бадема, нарова, ораха, кестена, леш-

њика, вишове лозице и свака друга воћа; а од других дрва има јела и борова, великих Њипариса и гранатих белих јаворова. Поднебије у Светој Гори топло је; зими слабо има снега и кад падне, одмах се истопи; мраза и леда никад нема, осим на врху брда Атона, него зими пада многа киша; али облето ретко кад има кише, но зато су ноћне росе јаке. На врху Атопа расте биљка, коју грчки калуђери зову *встоника* и чувена је као лековита у млогој болести. Од зверова има у Светој Гори: јелена, срна, зецова, вепрова, лисица, чагаља; ови чагаљи (шакали) иду у гомилама и ноћу страшно урлају, а највише се налазе око Хилендара; иначе од птица има највише врабаца, који се легу у густом Њипарису; ластавице долазе у пролеће, праве гњезда по манастирима и у јесен одлазе; много има славуја, а има и шева и чворака; других птица има мање. Змија има различних; има их дугих и дебелих. Многе корњаче могу да се виде.

У густим шумама светогорским и по стрмим странама атонским већ у најраније време настанили су се побожни испосници и пустињаци, који су тамо проводили век свој у посту и молитви. У немирна она времена све их је тамо више људи долазило, тражећи мира и покоја у оним вечним метежима, међусобицама и ратовима. Па нису тамо долазили људи нижега реда, но и многа господска облачила су испосничку расу, да у посту и молитви угоде Богу. Тако је неколико царева грчких покалуђерило се у Светој Гори; а сваки Србин зна за божје угоднике: Растка Немањића, који се посветио као светогорац Сава, и његовог оца Немању, који је као светогорски калуђер

Симеун и умро у Светој Гори. Оваквим примерима подигао се углед њен и поштовање спрам ње ни данас није престало у православних.

Кад су Латини освојили Цариград, настуили су тешки дани за Свету Гору. Папа Иноћентије III. жтео је да поплатини ово средоточиште православља. Пуно се и данас у Светој Гори прича, шта су све имали да подносе од Латина. Подигоше у Светој Гори и латински манастир Оморфено, али сад конакују козари у његовим развалинама.

У највећем јеку свом могла је Света Гора имати до десет хиљада калуђера и пустињака; данас ће их бити око пет хиљада. По народности има их највише Грка, затим Руса, па Бугара, па Влаха; Срба има најмање. Ови калуђери строго се посте; меса никад не једу, но само биљну храну, сира, млека, јаја, рибе; а кад су часни пости и средом и шетком и понедељником само зеље или вариво једу, и то без зејтина. На дан једу два пута, а кад посте, само једанпут, и онда не пију ни вина. Где који манастири имају заједничку трапезарију, а у некојима калуђери сваки за се једе у својој ћелији.

Поред манастира има и скитова, који су као мали манастири и потчињени су главним манастирима; а осим тога има још неколико стотина ћелија са црквицама, где по два или три калуђера живу. Пустињака или скитника има много, који по пећинама пребивају и живе од свога рукодеља: што израде, то предају јопом манастиру на чијој су земљи, и отуда добију храну. Гдекоји пустињаци није употребљавају, а пију само воду и једу само хлеб и нешто зеља. Оли се

обично крију од световни људи, а пењине су им на местима, где је тешко дослети. Украј пута на више места утврде крст и наместе под њим по једну икону, а доле оставе по тестију с водом, да ко уморан и жедан онуда прође напије се добре и хладне воде и да пред икону остави коју парицу, за коју ће пустивник да узме себи хлеб. Недељом и празником иду они у скит у цркву на летурђију.

Словенски служи се у Светој Гори света служба на пет места: у Хилендару, у Зографу, у Светом Пантелији (руском манастиру) и у скитовима св. Илије и пресвете Богородице. Уочи недеље и празника у свима манастирима и скитовима држи се бденије по целу ноћ. Сваки манастир и скит има звона.

У гдекојим манастирима светогорским допуштено је да калуђери имају своју осопштину, лично имање, које не морају дати манастиру свом.

У Светој Гори не сме живити никакав женски створ, нити сме тамо доћи, и то ни жена, нити женка од животиња; јер, веле, њу би сам онај светогорски ваздух угушио по свом неком тајном својству; ако би, рецимо, бура каква избацила из мора какву жену на Свету Гору, она би они час издахнула. Тиме се одржао чисти живот калуђерски без промене за толико стотина година. Од све живине имају у Светој Гори само једнога петла, али и он без кокошака будући, обично утекне у шуму и по-дивља. Паса нема, само мачкове држе због мишева. Ни малу депу не пуштају у Свету Гору, којој још треба материна нега.

Близу Солува имају сви светогорски манастири земље за усев, која се зове Каламарија. Ову земљу поклонила је Српкиња султанија Мара, жена цара Мурата II. кћи деспота Ђорђа Смедеревца; сваком манастиру поделила је земље, а Хилендају највише. Светогорски манастири имали су пре многе земље у православним крајевима, али сад им је имање смањено. Највише су их имали у Влашкој и Молдавији, али им је то сад узето. Што данас имају добара, то је у Мањедовији, где до 50 метохија имају. Обични доходак није довољан, но морају да по свету иду и милостињу да купе.

Српски Кнез Милош поклонио је 1835 године сто хиљада гроша светогорским манастирима, тако да је на сваки дошло по пет хиљада гроша, а за то да сваке године на св. Андрију Првозваног држе летурђију и молитве чине за српскога господара и за српски народ.

Већ за светога цара Константина били су се на обронцима Атона настанили пустинјаци. Њихов број временом је растао, те су они почели да се састају у оштешитија, која дизаше поједиње манастире и цркве. Најстарији манастири, који су тим начином постали, Лавра је, Ватопед, Иверски, Ксеропотам, јер у повељи грчкога цара Нићифора Фоке од 963 године, коју је издао искусику Атанасију, већ се та оштешитија помињу. Овај Атанасије био је родом из Требизонда. Он је искунно пустинјаке, и с њима је подигнуо Лавру и устројио је на ново оштешитије. Правила, која је он за светогорце израдио, потврди цар Цимиск године 969 и у главном важе она и данас и на њима се оснива устројство светогорских

манастира и вихове општине: прв, најстарији међу игумнима, поставља се од цариградског патријарха, који назименује (потврђује) и остале игумне; у варошици Кареји да је управно средиште за Свету Гору. У време цара Цимиска било је у Светој Гори само 58 калуђерских станована са око 200 калуђера, али попутто се правила Атанасијина издадоше поче број калуђерима знатно расти. У години 980 подиже Јован, друг Атанасијев, манастир Иверски; Иверском се наново пријеји манастир Ватопед, а од 1034 године помиње се манастир Свимен (Есфигмен) и од 1037 године манастир Дохијар. У години 1045 било је у Светој Гори већ 700 калуђера у 180 скитова и ћелја и те године, у споразуму са патријархом, израде они нова главна правила за светогорску калуђерску задругу, која после годину дана потврди цар. У тим правилима уређени су у главном икономски одношаји, подељене су манастирске земље и установљено је, да женски створ не сме доћи у Свету Гору. 1046 подиже се манастир Филотеј. Године 1060 даде грчки цар Константин Дука Лаври повељу, којом се она ослобођава од сваке дажбине цару, и ово је прва царска милост учињена светогорском манастиру. Потоњи цареви угледали су се у овога цара и обплато су даривали светогорске манастире. У години 1070 подиже се манастир Каракал.

Ови манастири најстарији су у Светој Гори.

Свега има двадесет самовласних манастира у Светој Гори и они стоје непосредно под цариградским патријархом, као врховном духовном влашћу. Десет ових манастира на источној су страни Свете Горе, а десет на за-

падвој. Кад се сухом земљом улази у Свету Гору, први је на реду од источне стране Хиландар, за дужбина српских краљева и царева. Ми смо лане у нашем Вардару описали овај скакој Србију свет манастир, зато сада о њему нећемо ни говорити. За Хиландаром на по сата долази

Манастир Осимен (Симен, Есфигмен), који је крај мора. Близу њега на један пушкомет имају развалине манастира Св. Димитрија, који је подигао римски цар Теодосије, али га разори цар Јулијан Отцадник. Калуђери су често ноћу чуди клешање, на месту, где је сада ви манастир, и то су смаграли као знамење да је оно место свето, те тако подигну овај манастир. Саборну цркву у њему прекрасно је подигао 1808 године касандријски архијепископ Игњатије; храм јој је Христово вазнесење. Параклиса у манастиру има три; св. Јована Богослова, св. Ђурђа, св. Григорија солунског архијепископа. Овај св. Григорије био је у овом манастиру некад птуман. Један пут нестане калуђерина зејцина и они нису знали одакле ће да га набаве. Ту им се он јави у сну, укори их што немају јако уздаље у бога и упути их по зејцин у подрум, где се његовим благословом њупози заиста начуне зејцином. Од светиња има у овом манастиру: два креста од животворна дрвета; крв св. Јована крститеља; глава св. Паргенија епископа; глава св. апостола Јакова Алфејева; десна стопала св. Марије Магдалине; глава, руке и ноге св. мученика Агатангела; рука до лакта св. Хараламија; рука св. Григорија Нискога, и друге. Овом манастиру дао је велике милостиње српски цар Душан, као и српски

деспоти Ђурађ Смедеревац, св. Јован и св. мајка Анђељна деснотица.

На два сата од Свимена код мора манастир је Ватопед, који је саградио св. цар Константин, но га разори цар Јулијан Отпадник и опет га сагради цар Теодосије поради чуда, које се овако десило: враћајући се царев старији син Аркадије из Рима, подигне се велика бура на мору близу Свете Горе; Аркадије био је тада још дете и препадне се и само је у страху говорио: Пресвета Богородице, помози ми! У оној забуни запне за у же и падне у море, али се у часку нађе у Светој Гори под једном купином и близу бунара благовештенскога. Ту га спавањива нађу морнари са његове лађе и запитају га, како се спасао; а он им каже, да га је Богородица узела за руку и одвела до тог места. Зато цар Теодосије на истом месту сазида прву и обнови манастир, а цркви је храм благовештеније. У олтару је велика и чудотворна икона Богородица олтарница. Једном ударе Арапи на Свету Гору па да ова икона не би пала њима шака, један калуђер узме је с крстом једним и запаљеном свећом и спусти у бунар, који је пред часном трпезом. Арапи опљене и разоре манастир, па са другима одведу и њега у ропство. После неког времена три Дринопољца обнове манастир, ту се покалуђере и ту и умру; а после седамдесетогодишња робовања дође онај калуђер у Ватопед и каже игумну, шта је сакрио у бунару. Одмах дигну плочу са бунара и виде икону исправљену и пред њом свећа гори: а они је онда наместе у олтару; изваде и крст и сад стоји на часној трпези, а онолики је и онајва облика, какав се

појавио св. пару Константину на небу. У манастиру има чаша од јаспира камена, из које кад се пије вода освештана, исцељава од недуга. Има један прекрасан крст од злата и сребра, украсен драгим камењем, који су деспоти српски Стефан и Лазар поклонили Хилендару, али непопут један калуђер потајно га је донео оданде у Ватопед. Има у Ватопеду једна икона, коју је даровао цар Лазар, као и многе друге драгоцености, које су даровали српски владаоци. У паперти има чудотворна икона богородица проглаголавша. Кад је римска царица Плаћидија у овај манастир дошла, калуђери је свечано дочекају; она не хтеде ући у цркву на велика врата, но на мала с леве стране пође; али уједанпут чу се глас од ове иконе: Стани, не иди даље, страдаћеш! Царица од страха падне ивице, плачући и молећи се богу, да јој опрости, па начини параклис поред цркве и посвети га св. Димитрију. У паперти овога параклиса чудотворна је икона *богородица заклана*. Неки ђакон чистећи прку, најутно се нешто на кључара и као луд потегне ножем иза паса и удари богоједину у врат, и чуда! крв потече. Али је ђакон одмах ослепио и грешна му се рука осушила. Он начини сто спрам ове иконе и молио се богоједини до своје смрти; а рука му није ни до данас иструнула. Параклиса има седамнаест: преевете богоједине; часнога појаса богоједине; рођаства богоједине; св. Димитрија; св. Петра и Павла; сабора архангелског; св. Јована Златоустог; св. тријерарха; преображења Христова; св. Јована Богослова; св. апостола Андрије; оних 6 параклиса сазидали су Немањићи св. Симеун и Сава: св. Николе;

св. троице; св. Јована Крститеља; св. Ђурђа; св. Тодора Тирона и Стратилата; св. Кузмана и Дамјана. На југу од Ватопеда на брегу развалине су од школа, које је св. Сава зидао. Светиње у овом манастиру ове су: крст од часног дрвета; комад часног појаса Богородице; глава св. Григорија Богослова; глава св. Андрије Критског; глава св. Јевдоћима; плеће св. архиђакона Стефана; десна рука св. Григорија Декаполитскога и св. Пантелије; нога св. Јермолаја; десна рука св. Трифуна; комад од трске, на којој је бно сунђер, кад су појили Христа на крсту; нога св. Параскеве; цеваница св. апостола Вартоломије; десна стопала св. Пантелије; рука св. Марине, и друге. Овом манастиру српски су владаоци многе и богате дарове давали. Како је св. Сава у Ватопеду живио, то је оставио у аманет, да Хиландар са њиме увек буде у пријатељству и кад је храм хиландарске цркве, да Ватопедски игуман буде старешина у Хиландару, а кад је храм цркве ватопедске, да хиландарски игуман буде старешина у Ватопеду; и тај завет и до данас се обржава.

Од Ватопеда на 2 сата на југ поред мора манастир је *Пантократор* (сведржитељ), који је сазидао грчки цар Алексије, а после су га обнављали цариградски патријарси и влапке војводе. Храм је цркви св. преображење. С леве стране на зиду велика је чудотворна икона Богородичина, коју су калуђери кад су гусари напали на манастир у бунар бацали и при повратку нашли је неповређену. Параклиса има седам: успенија Богородице; св. Јована Крститеља; св. Пантелије; св. Николе; св. Ђурђа; св. Андрије; св. архијерата. Овај манастир има скит

св. Илије, у коме су калуђери Руси и служе службу словенским језиком. У Пантократору имају ове светиње: крст од часног дрвета; нога св. Јована Златоустог; рука св. Јулите; вилица св. Пантелије; глава и вилица св. Јанчија; десна до лакта рука св. Харалампија; десна рука и комад главе св. Андрује; глава св. Јована милостивог; кост од рамена до лакта св. Фотиније Самарјанке; вилица св. Јермолаја; десна рука св. Ђирика; прст св. Трифуна и св. Анастасије; рука св. Митродоре; ножни прст св. Јована Крститеља.

Од Пантократора на један сат на југ крај мора манастир је *Стаеронићита*, који је сазидао цариградски патријарх Јеремија. На стубу пред иконостасом чудотворна је икона св. Николе, која је за иконоборства бачена у море, па су је рибари у мрежи ухватили пред овим манастиром, а Рузи су је дневно у сребро оковали. На челу св. Николе била је школјка и кад су је отргли од школјке остала је белега. Једна пола од те школјке на часној је трпези и од ње су Грци направили панаћију; друга је пола у Русији. Пре је храм манастирски био св. Јован Крститељ; а сад је св. Никола. Параклиса има 5: успенија богородице; св. Јована Крститеља; св. Ђурђа; св. Петра и Павла; св. архистратига. Светиње у манастиру имају: крст од часног дрвета; десна до лакта рука св. Елефтерија; рука св. Ане; ребра св. Карпа и Папиле и варевића инђијског Јосафата; крв св. Димитрија, и друге.

Од прилике на средини Свете Горе обитељ је *Кареј* или *Протит*. Ово је некад прва и најстарија облтељ била, која је другим манастирима у Светој Гори заповедала, и ста-

решина јој се звао прот, а она сама Протат (првенство). Цркву је сазидао св. цар Константин, цар Јулијан Отпадник спали је, а после је грчки цареви оправе; Латини је порушиле, но кашње опет би подигнута. У олтару има чудотворна икона Богородичина, која је по анђелу јавила, да јој се о летурђији поје: *Достојно*. Храм је цркви успеније. Њу издржавају сви светогорски манастири и сваки манастир има у њој икону свога храма и пред њом не-престано горе кандило. На заједничке трошкове плаћа годишње сваки калуђер по једну лиру турску (23 динара). У Кареји бива светогорски сабор и суд и сваки манастир има ту своју земљу и свој конак. Кад се тиче какве особито важне ствари, скупи се цео сабор, т. ј. од свакога манастира дође по један калуђер; иначе свршују светогорске послове 4 проистамена од манастира Лавре, Ватопеда, Ивера и Хилендара, код којих се налази и печат, који је пресечен на 4 једнака комада и сваки од проистамена држи при себи свој комад. Они преписују са патријархом париградским. На печату је изрезана Богородица са Христом. Из ова 4 манастира сваке године 1. Јунија чредом постане прот. Он седи целе године у Кареји и суди са поменута 4 проистамена. У једну кулу затварају кривце. У Кареји седи делија (*кајмакам ага*), турски чиновник, али он се не меша у манастирске послове; има добру плату, а њему плаћају и порезу; Хилендар плаћа у то име годишње 25,000 гроша, а сва Света Гора плаћа 13,500 динара. Ако се на земљи каквог манастира нађе убијен човек, тај манастир плаћа крвнине Турцима 33 гроша и 33 паре. Двадесет сејмена чувају

Свету Гору од хајдука; сваки манастир по једнога издржава и плаћа му месечно по 100 гроша. У Кареји има чаршија, где има трговаца и занација, који за кирију оном манастиру плаћају, на чијој су земљи; највише земље има и ту Хилендар, а купно је свети Сава. Суботом је пазар, на који доносе калуђери своје рукотворе: дрвене крстове, кашке, поскурнике, бројанице, камилавке, итд. Има и добра виша грчка школа за калуђере. Има живописаца и штампара, који су такође калуђери. У хилендарском конаку има црквица, коју зову *Типикарница*, а храм јој је св. Сава Освештени. Овај светитељ живио је у Јерусалиму у једном манастиру и оставил је своју патарицу пред иконостасом, да је нико не дија, док не дође од запада калуђер од царска рода, коме ће бити име Сава, и њему да се преда патарица. Кад св. Сава Немањић дође у Јерусалим после неколико стотина година и пред олтаром се поклони, патарица сама дође у његову руку. Удивљени калуђери запиташе га: ко је и откуд је? а кад им се он каза, сви му се поклонише и он донесе патарицу у Свету Гору. Сад је у једној Њелији у цркви, која се зове *Патарица*. У Типикарници има на који написан типик св. Саве, у коме се прописује, како калуђер да се влада, који ту живи. У Типикарници на иконостасу с десне стране има чудотворна икона, која се зове Богородица Млекопитатељница, јер Богородица на њој доји Христа. Икону је донео св. Сава из Јерусалима. На хилендарској земљи извире вода, којом се Кареја појп. Хилендар има ту преко 20 Њелија, свака има црквицу и неколико соба, у којима живе по два и три калуђера, који зато Хилен-

дару плаћају закуп. Овакви калуђери зову се *ћелијоти*. У Кареји има устав Свете Горе, који се зове *јарац* (трагос), јер је на јарчијој кожи написан за владе цара Манојла. У том уставу међу осталим стоји: да жене и голобради мушки не смеју долазити у Свету Гору. Сад је слободно долазити голобрадим одраслим мушкарцима. У Кареји има много повеља српских господара.

Од Ивера и мора на један сат манастир је *Котломуш*, који је саградио цар Алексије Комнен, а кад су га разорили гусари, обновиле су га влашке војводе. Параклиса има 6: св. архангела; св. три јерарха; св. Кузман и Дамјан; св. Јован Крститељ; благовештење; богородица живопријемног источника. Овај манастир има један скит, а у њему су ове светиње: десна нога св. Ане; рука св. Јевстратија; глава св. Алимија Ступника; рука св. Харалампија; прст св. Марине; лева рука и стопала св. Ђирика, и друге. У Котломушу има повеља Душана.

Од мора на један пушкомет манастир је *Ивер*, који су саградила Зиверска царевића, а проширила једна грчка царица. Руси су му даровали сребрни полелеј и у сребро оковану икону св. Николе. На иконостасу има чудотворна икона богородице; њу су иконоборци бацили у море, а она је сама дошла до Ивера морем и стојећки; калуђери у одеждама изађу пред њу, један калуђер загази у море и изнесе је на сухо, а она опет сама пође и стане код капије, зато се и зове *Братарица*. Један арапски гусар удари је ножем у образ и сместа из образа потече крв, која се и данас види; Арапин се на то покаје и покалуђери се. Храм цркви успеније је богородице. У предверју

има на виду велика чудотворна икона Христова; један калуђер живописац желио је да види прави лик Христов; њему се јави на сну Христос и каже му, да је лик тај њему налик. Манастир има 20 параклиса: св. Николе; св. Аранђела; ваведенија; преображенија; св. Ђурђа; св. Кузмана и Дамјана; св. Стефана архиђакона; св. Пантелије; св. Харалампије; св. Спиритона; св. Ђонисија Арапагита; св. Ђонисија Новога; св. Неофита; св. Јевстахија; св. Модеста; св. Аврамије; свих светих; св. Јоване Крститеља. Манастир има један скит. Од светиња има у манастиру: Крст од часнога дрвета; комад трске и сунђера, којим су Христа на крсту појили; комад од багренице којом су Јевреји огнули Христа и ругали му се; крв св. Петра; лева нога св. Михаила епископа; стопала св. Макрене; лева рука св. Василија епископа; глава св. Јеротија; глава св. Нићите; десна рука св. Хаарампија; рука св. Пантелије; плеће и нога св. мученице Фотиније Самарјанке; лева рука св. Јевпраксије; десна рука св. Петке; нога св. Ђипријана и друге. У манастиру има повеља цара Душана.

Од Ивера на 1 сат, а од мора на пола сата манастир је *Филотеј*; пркви је храм благовештеније. На једном стубу икона је сва у злато и сребро окована, коју су Руси даровали; на другом стубу икона је чудотворне богородице *Слачајше*, јер на њој љуби богородица Христа. И ову су икону иконоборци бацили у море, а она је морем сама дошла из Цариграда. Руси су је сребром оковали. У *Филотеју* има 6 параклиса: св. архистратига; рођења св. Јована Претече; св. Илије; св. Јована Златоустог; св.

Николе; св. Марине. Светиње има Филотеј ове: крст од часнога дрвета, који је цар Душан поклонио; рука св. Јована Златоустог; цеваница св. Марине; глава св. пребогданог Луке, и друге. Некад су у Филотеју били Срби, сад их нема.

На пол сата од Филотеја, а од мора на четвртину сата манастир је Каракал. Саградио га је Риљанин Августине Каракала, а кад је опустио, обнови га Карабогдакски војвода Петар, који се ту закалућерио и умро. Храм је цркви св. Петар и Павле. Каракал има 9 параклиса: благов штенија; успенија; св. Николе; св. Ђурђа; св. Јована Милошевог; св. 70 apostola; св. Јосафата; св. Онуфрија; св. Пантелије. Светиње у манастиру ове су: крст од часнога дрвета; глава св. Вартоломеја; нога до колена св. Ореста; глава св. Пелађије; рука св. Марине, и друге. И овде су некад били Срби калуђери, а сад их нема. Манастир има повеља даровница српских краљева.

На 4 сата од Каракала и од мора на полу сата манастир је Лазера (лаера ће грчки рећи збор), који је обновио каравлашки војвода Владислав. Ово је првенствујући манастир у Светој Гори. Параклиса има 18: св. Николе; св. 40 мученика; св. Василија Великог; св. Михаила епископа; св. Тодора Тирона и Стратилата; свих светих; св. Модеста; св. Харалампија; св. Кузмана и Дамјана; сабора архангелског; успенија; св. Стефана архиђакона; св. тројице; св. Ђурђа; св. Јована Крститеља; св. Јована Богослова; св. Атанасија Атонског; св. ваведења, у коме има чудотворна икона Богородице Кукузелове; овај Кукузел био је из Драча. Манастир има неколико ћелија и

скитова. Идући Каракалу има извор, који је богородица показала св. Атанасију, коме је показала и где има блага, да је могао манастир довршити. Близу тога места развалине су манастира Морфона. У манастиру имају повеље од цара Душана, од деспота Јована Стреза, од деспота Ђурђа Смедеревца; од царице Милице; од деспота Стефана. У Манастиру су ове светиње: крст од часнога дрвета; глава св. Василија Великог; глава св. Михаила Синајског; глава св. Евстратија; глава св. Александра; глава св. Јована Кукузела; глава св. Нила; рука до лакта св. Григорија Јермена; десна рука св. Андрије; лева рука св. Јована Златоустог; стопала св. Ђирика; глава св. Миродре; крв св. Димитрија; крв св. Јована Претече; комад од Христове пелене; рука св. Јулије, и друге. Лаври припада Атонски Врх, или Свети Врх. Идући на њега, долази се до места, које се зове Ћераша, где су многи ћелијоти, понајвише Караманлије; даље идући уз брдо долази се до ћелије Богородица, где има неколико калуђера, а одатле на више престаје шума и све до врха голо је стење и камење. Ко хоће на врх да иде, вальа да поведе вођу. На Светом Врху има мала црквица Христова преображења, у којој се само једанпут у години служи; она је саграђена тако, да је само камење вешто послагано. Од Лавре до врха има да се пде 6 сати. Прича се, да се цар Душан на коњу попео на врх. На западној страни Атона, од Лавре на 5 сати, а од мора на 1 сат скит је Света Ана, који је највећи у Светој Гори. Крај мора види се развалине манастира Елефтерија. У скиту има чудотворна икона св. Ане, која држи у наручју бо-

городицу као дете; некада је овај скит био самовластган манастир, али сад стоји под Лавром.

На 1 сат од Св. Ане и на пола сата на западној страни а испод Атона манастир је *Свети Павле*. Саградио га је св. Павле Ксиропотамски, син цара Никифора. Он дође у Србију, где га Срби вазљубе, даду му много благо и с њим многи оду у Свегу Гору и сазидају овај манастир. Њега је обновио деспот Ђурађ Смедеревац. Храм је цркви вазнесеније. У ходнику манастирског здања међу другим ликовима са српским потписима има и лик владике Михаила бечкеречког. Параклиса има 6: св. Павла, св. Ђурђа, св. цара Константина и Јелене, св. Николе, св. Антима. Близу до манастира пећине су, у којима се св. Павле постно. Кад је умро однели су га у Цариград и тамо су га погребли, јер је био ћосав, а пре није било слободно у Светој Гори погребавати ћосаве људе. Крај мора развалине су манастира Ксиропотама. Светиња има ових у Св. Павлу: крст од животворна дрвета, и то онај део, где су Христове ноге биле приковане, и рупа од клина види се; глава св. Теодоре; нога св. Григорија Богослова; нога св. Калиника, и друге. Има у њему велик крст, који је св. Павле донео из Србије, а носили су га српски краљеви на битке. Има једна чудотворна иконка Богородичина која није изгорела, кад су је иконоборци на ватру бацали. У манастиру има много старих српских рукописа, као и много повеља српских владара. Св. Павле био је негда српски манастир, али сад у њему нема српских калуђера, но су сами Грци.

Од Св. Павла на један сат и близу мора манастир је Дионисијат, који је сазидао св. Ђонисије, који је ту скитник био. Параклиса има 7: сабор св. архистратига, св. Никола, св. Ђурађ, св. Јован Богослов, св. Јован Златоуст, св. Кузман и Дамјан и богородица. У овом параклису има чудотворна икона *богородице мироточиве*. У Дионисијату имају ове светиње: десна до лакта рука св. Јована Крститеља, св. Јована Милостивог, св. Антипа, св. Луке, св. Јована Колонитског, св. Василија, св. Петке, св. Модеста; вериге св. Петра; вилица св. Стефана архиђакона; кости св. Нифонта осим главе и десне руке; глава св. Томајиде, св. Григорија Дринопољског; рука св. Ђиријаке и св. Пелаћије, и друге.

На 1 сат од Дионисијата украй мора манастир је Григоријат. Саградио га је Србин св. Григорије Атонски. Манастир је изгорио 1761 године и Григије га је наново подигну. Храм му је св. Никола. Има 4 параклиса: богородице Балуклије, св. архистратига, св. Димитрија, св. Анастасије. Светиња има у манастиру: крст од часног дрвета; десња рука и цела нога св. Анастасије; десна рука и цеваница св. Григорија Богослова; десна рука св. Кузмана; цеваница св. Игњатија Богоносца; десна рука св. Василија брата св. Григорија; глава св. Фотиније Самарјанке и св. Ђирика; ребра св. Харалампија, и друге.

Од Григоријата на пола сата и толико од мора манастир је Симоистра, који је саграђен на врх велике стене која је свуда стрма и само с јужне стране може му се прићи. Градио га је св. Симеон скитник, а трошак је дао српски деспот Угљеша, коме је св. Симеон излечио гњер

од падавице. Храм је пркве рођаство Христово, јер је св. Симону звезда показала место, где да зида манастир. У цркви има икона па којој се св. Симеон клечећи моли Богу, и Угљеша са својом кћери, којој из уста бес излази. Има у манастиру 3 параклиса; св. Ђурђа, св. Харалампија и св. Марије Магдалине. У Симопетри био је један монах башчован по имениу Јосиф и нико није знао воје и откуда је; на самрти казао је да је син деспота Угљеше. У манастиру су ове светиње: крст од часна дрвета; глава св. Модеста; лева рука св. Марије Магдалине; стопала св. Тирика; глава св. Павла исповедника; лева рука св. цара Ђонисија; глава св. Срђа, на којој се познаје где је ударен, кад су га мучили; рука св. Варваре; крв св. Димитрија; рука св. Теодоре; глава св. Марка, и друге.

Од Симопетра на 3 сата и близу мора манастир је *Ксиропотам*. Сазидала га је царица Пулхерија, а кад су га гусари разорили, оправи га цар Роман. Кад је за латинска царства папа долазио у Свету Гору и ушао у цркву 40 мученика у Ксиропотаму, земља се затресе и црква и манастир сруше се. Цар Андроник оправи га, но за султана Селима изгоре манастир, а султан га оправи. Опет га разоре гусари, но га подигну наново влашке војводе Петар и Александар. Параклиса има 8: св. архистратига; св. цара Константина и Јелене, ваведенија, уздизања часног крста, св. Петра и Павла, св. Кузмана и Дамјана, св. Јована Крститеља, св. Ђурђа, св. Димитрија. св. Тодосија. Од светиња манастир има: крст од часног дрвета, и то онај комад, где су Христове ноге приковане биле; пошто је ово највећи комад часног дрвета, то слави манастир и

кретов дан; стопала св. Трифуна; вилица св. Партенција; кост од руке св. Аксентија, св. Игњатија, и св. Јована Милостивог; рука св. Христине; глава св. Прокопија; вилица св. Стефана Новога и св. Јосафата; комад крваве хадине св. Димитрија, и друге. Има чаша царпце Шулхерије од зелена камена, из које кад се пије вода освећена лечи од болести. Има и голпија исте царице од злата и драга камена, у којој има комаће од Христовог трновог венца и од сунђера и трске, којим су Христа распета појили.

На мору на један сат од Капропотама *Руски* је манастир. Саградили су га Солуњани неки, а обновљено је руски цар Владимир. Кад је батал био подигне га цар Душан, а обилато су га даривали кнез Лазар и деспоти Бранковићи. Садашњи манастир сазидао је 1814 године влашки војвода Скарлат. Храм је цркве св. Пантелеја. У њој има много богатих икона, које су донели из Русије. Нову руску цркву саградио је и украсио петроградски трговац Симеон Комаров, који се за тим закалуђеро. Параклиса има 8: успенија, св. Архистратига, св. Јована Крститеља, св. Николе, св. Димитрија, св. Харалампије, св. Саве Освештеног, св. Митрафана Московског. Манастир има скит, у коме се литурђија словенски поје. На исток на сат и по поруџени је стари руски манастир, у ком се св. Сава Немањић закалуђеро; у параклису преучеву св. Сава се постригао. У манастиру имају светиње: глава св. Пантелеје; ребро св. Марине; глава св. Петке; и друге. Много има у руском манастиру повеља од српских господара и патријара.

Од руског манастира на један сат код мора је манастир Ксеноф, који је саградио српски велмужа Ксенофонт, а велику цркву саградили су грчки цареви Нићифор и Алексије Комнен. Другу нову цркву саградио је самоковски архиепископ. У њој има чудотворна икона светог Ђурђа, коју су иконоборци заклали, те се и сад на врату крв познаје; осим тога има чудотворна икона богоодчиња, која је тамо из Ватопеда сама по мору дошла. Манастир слави св. Ђурђа. Има 9 параклиса: Лазарева воскрсења, успенија, св. Кузмана и Дамјана, св. Јована Богослова, св. Петра и Павла, св. архијакона Стефана, ваведенија, св. Димитрија, св. Јефимије. Светиње има Ксеноф: глава св. Трифуна; десна стопала св. Тодора Тирона; крв св. Димитрија и св. Јована Крститеља, и друге.

Од Ксенофа на пол сата украй мора манастир је Дохијар, који је прво саградио српски велмужа Дохијар, који је ту као калуђер живио, затим дође св. Јефимије од српска царска рода и његов рођак Никола, па дозидају велик манастир. Пред иконостасом на стубу чудотворна је икона св. арханђела. Папа разори манастир а обнови га карабогдански војвода Александар. У порти има чудотворни бунар; а код трпезарија има чудотворна икона богоодчиње скропослушнице. Параклиса има 7: богоодчиње скропослушнице, благовештенија, успенија, св. арханђела, св. Ђурђа, св. Нићите, св. 40 мученика. Од светиња има Дохијар: крст од часног дрвета; десна рука до лакта св. Марине; рука св. Петке; парче од беле хаљине св. архијакона Стефана; глава св. Дионисија Ареопађита

и св. Митрофана патријарха; парче камена са Голготе, које је покапано Христовом крвљу. У овом манастиру било је српских рукописа и повеља, али их Грци све спале.

Од Дохијара на 1 сат и од мора на пола сата манастир је Кастамонит. Почекао га је градити св. цар Константин, а доградио га је његов син; цар Јулијан Отпадник спали га, а цар Манојло опет га подигне; после папа опет поруши и спали, а велики челик српски Радич подигне га. У цркви има на стубу пред иконостасом чудотворна икона св. архијакона Стефана, која није изгорела, кад су је иконоборци у вагру бацили. На другом стубу икона је Богородичина, коју је даровао челик Радич. Још једна чудотворна икона Богородице има, која је једанпут проговорила. Од јужне стране ћово је здање, које је подигла кћи Али-паше јањинског, кад је од манастира добила неко исдељење. Параклиса има 5: св. Ђурђа, св. Димитрија, св. Константина и Јелене, свих светих, св. Николе. Манастир има ове светиње: парче од Христове првене халјине; десна до лакта рука св. архијакона Стефана; глава св. Власија, и друге. У Кастамониту има неколико српских рукописних књига и повеља од српских господара и велмужа.

Од Кастамонита на 1 сат и од мора на 1 сат у горама манастир је Зограф. Име је добио од овога чуда: три брата из Охрида од рода грчког цара Јустинијана дођу у Свету Гору и начине црквицу, па не знајући, ког ће светитеља узети да славе, спреме даску за икону и стану се молити богу, да им покаже светитеља; кад ујутру, а они у цркви виде на дасци перукотворни образ

св. Ђурђа, који је сам себе живописао. И тако се манастир назове Зограф, што ће рећи живописац. Грчки цар Лав Премудри и бугарски цар Иван сазидају на то манастир, који разоре гусари, али га подигне грчки цар Андроник, а обнови бугарски цар Асен. Садашњу нову цркву саградила су два калуђера. У олтару на зиду чудотворна је икона богородице; па часној трпези красна је икона богородице названа *неопаљена купина*, која је из Русије донесена. На ступу пред иконом чудотворна је икона св. Ђурђа, коју су Руси је оковали у сребро и злато; на другом стубу пред иконостасом друга је чудотворна икона св. Ђурђа коју су Руси сребром оковали; на трећем стубу трећа је чудотворна икона, коју су Руси такође оковали у сребро. У овом манастиру Бугари су. Параклиса има 6: св. Кузмана, рођаства св. Јована, св. Димитрија, преображенија, св. архистратига, успенија. У овом параклису икона је богородице чудотворне, која је проговорила и калуђерима казала, ако ће за Христа да умру, да се затворе у кулу, јер иде папа на манастир. Двадесет и шест калуђера затворише се у кулу и ту изгору кад је папа дошао и кулу запалио, а они се као мученици славе. Има један скит Црни Вир. У манастиру ове су светиње: три крста од часна дрвета; глава св. Митрофана; крв светог Ђурђа, и друге. Има у манастиру повеља цара Душана, којом му дарује два села.

Песмо на чисти понедељник.

(Од Галичника.)

Фтасал Вардар мотен и поројен,
Ми удавил дремливи девојки,
Ми удавил дремливи невести.

*

Берите се, си девојки, на собор,
Ил' се собор без девојки не берет.
Берите се, си невести на собор,
Ил' се собор без невести не берет.

*

Што не дојде, баш-девојко, порано на вода ?
Да л' немаше никаква кошуља ?
Да л' немаше никакав клашеник ?
Не л' појди си горе во Крастана,
Да набереш жута чемерица,
Тая ти је кошуља-ј-клашеник.

*

Елате вамо, девојки море, на наше страна !
На наше страна две синци грејет,
Две синци грејет, две месечине,
Вамо имаме млади момчина.

*

Ни ви идеме, девојки море, ни ве сакаме !
И нам ни грејет две јасни синци,
Две јасни синци, две месечине,
И миј' имаме млади момчина.

Цариград.

Србљи приповедају, да Цариград ишу људи зидали, него да се сам саздао. Кају, да је некакав цар ловећи јагазно на мртву главу људску и прегазио је коњем; онда му глава проговорила:

Шта ме газиш, кад ћу ти мртва досадити?

Кад то чује цар, он сјаше с коња, те узме ону главу и однесе кући, па је код куће сажеже и оно угљевље од ње, пошто се охлади, стуче у прах, па завије у хартију и остави у сандук. После некога времена отиде некуда цар, а његова кћи, која је била девојка на удају, узме кључеве па отвори сандук и почне по њему нешто преметати; кад нађе онај прах у хартији, види да је некакав прах, али не зна какав је, па онда метне прст на језик те покваси, па умочи у онај прах и лазне мало да би дознала што је; по том га опет завије у хартију, као што је био и остави у сандук, а она од тога часа остане трудна. Кад се после стане испитивати откуд и како, дозна се, да је од оне главе. Кад буде на том доба, а она роди сина. Кад узме цар још онако мало дете у руке, а оно њему одмах рукама те за браду. Онда цар заповеди, да донесу један тањир жива угљевља, а један дуката, да огледају, чини ли то дете из лудости, или од своје воље.

Ако, вели цар, буде дете лудо, оно ће потрчати с рукама и за угљевље; ако ли не буде, оно ће за дукате.

Кад донесу пред дете угљевље и дукате, а оно одмах рукама за дукате, а угљевљу ни мукает. Цар већ види, да ће оно да се испуни, што му је глава казала.

Кад буде лете већ велики монах, онда га дар отера у свет и нале ју:

Да се никде не станиш, док не нађеш, где су се две зла ударила.

Ходијући тај монах по свету, кад дође за оно место, где је сад Цариград, нађе глогов трн, где се око њега обитала гуја, па гуја пека трн, а трн боле гуј, онда помисли у себи:

Ево ово су два зла!

На побе унаоколо размаграли она места. Кад дође онако унаоколо идући опет поблизу онога трна, онда стане па рече:

Овде треба стапи.

У који мах то рече, у онај се мах обазре, а то се од онога трна до његових леђа, куд је год он ишао, спомрио јид. И од тога места до онога трна, кажу, да ни данас нема јид у Цариграду; а да се он није обазрео и да није рекао: Овде треба стапи! јид би за ћим нарастао до трна. После он ту постане цар и од свога деда отме царство.

Шајина робина.

(Мањевонска.)

Одбегнала Шајина робина,
Одбегнала од града Стамбola,
Попленила зелена паствуфа.
Одбегнала во гора зелена,
Ми удрила зелена чадора.
Личба личит цара од Стамбola,

Личба личит три дни и три ноће:
 „Кој је јунак од јунака роден,
 Да ја најнт Шајина робина,
 Вамо жива да ми је донесет,
 Ја му даам два бели градоји,
 Ја му даам града Камеилија,
 Скопје града до тијок Вардар.“
 Никој ми се тога не најмелo,
 Најмелo се жолтоно Еvreјче:
 „Ај ти тебе, царе од Стамбула!
 Дај ми мене седумдест јунаци,
 Ја ћe појдим во гора зелена,
 Тe загубам Шајина гробина,
 Ели жива ћe ти ја донесам.“
 И ми зеде седумдест јунаци,
 Ми отиде во гора зелена,
 Как приблиза крај зелени чадор,
 Силно одит жолтоно Еvreјче.
 Од далеку Шајина му викат:
 „Застојте се седумдест јунаци,
 Да си зберам моја црна коса!“
 Је сторије ред и седнаје,
 Раседнаје по руда ледина,
 Дур си собра своја црна коса
 И запрегни поли и рукаји,
 И ми јавна кобила Ластојда
 И ми зеде сабја калаклија,
 Се разврши по руда ледина,
 Еднош мавна со рока десница,

Је загуби жолта Еvreјина;
 Како удри на десно, на лево,
 Ми загуби седумдест јунаци,
 Им напраји седумдест гробоји,
 Таја си те ми ји законала,
 Еvreјина пезакопан оставај,
 Ја остави н' една мрамор плоча,
 Да го кинјет орли и арилани.
 Ми допуштат цара од Стамбала,
 Ми допуштат млада татарина,
 Ми го пуштат во града Прилепа.
 Прау одит на Маркоји порти
 Еднош кљуквит, а два поти викват:
 „Ја излези, Марко Краљевиће!
 От сум пуштен од града Стамбала,
 Ќе ти даам книга аманета.
 Тебе кажвет мошне добар јунак,
 Ќа те пуштит цара од Стамбала,
 Џејнк да чиниш с една женска пола,
 Име имат Шајина робина.
 Таја била мошне малечкава,
 Кога ми је неја поплениле,
 Лагам, фара таа не знаела.
 Личба личит во Стамбала града!
 Кој је јунак од јунака роден,
 Да ја фатит Шајина робина
 Вамо жива да ми ја донесит!
 И се најме жолто то Еvreјче,
 Ми пособра седумдест јунаци,

Ми отиде да ми ја загубит ;
 А Шајина коса си чешлаше ,
 Молба стори да ми се застојет ,
 Дури да си коса пособерит ;
 Ред је чинет дури коса собра .
 Тамо имат еден стапој камен ,
 А во камен кобила Ластојца ,
 Што ми летат , тука не ми врвите .
 Кога стана Шајна робина ,
 Запрегнала поли и рукаји ,
 Опасала сабја калаклија ,
 Се разврши по руда ледина ,
 Загубила жолта Еvreјина
 И други те седумдест јунака .“
 Тог' говорит Марко Краљевиће :
 „Ај ти тебе , млада татарина !
 Ајде одај во града Стамбола ,
 Нејћум другар да идет со мене ,
 Сам ја идам во гора зелена .“
 И ми појде во гора зелена ,
 Прау одит при зелени чадор ;
 А Шајина под чадор ми седит ,
 Од далеку Шајна му викаше :
 „Добре дојде , незнаена дељо .
 Ал си Турчин , али си Каурин ?“
 Ми говорит Марко Краљевиће :
 „Не сум Турчин , Шајна робина ,
 Туку ја сум , Шајна , рицјалин .“
 „Од која сп фара и роднина ?“

„Ај ти тебе, Шајина робина !
 Јаска сум си Марко од Прилепа.“
 Пак му велит Шајина робина :
 „Ај ти тебе, Марко од Прилепа !
 Ја соблечи твоја десна рока,
 Да ти видам, што нишани имаш ?“
 „Ај ти тебе, Шајина робина !
 Што ти требат да бараш нишани ?“
 Пак му велит Шајина робина :
 „Не љути се, Марко Краљевиће !
 Али, Марко, имаш ти на памет ?
 Отп бефме мије до две сестри,
 Поголема беше Анђелина,
 Стреден беше Марко палајна,
 А по него Шајина најмала.
 Ког' се стори во Прилеп бугунлак,
 Ког' дојдоа Турци јаничарци,
 Тога мене Турци попленије,
 М' однесоје во града Стамбola ;
 Зашто ја беф од голема фара,
 Ме сторије џару измећарка.“
 Тога велит Марко Краљевиће :
 „Ај ти тебе, Шајцино робино !
 Ја разголи твоји бели гроди,
 Да ти видам, што нишан ми имаш.“
 Си сопаса свилена појаса
 И отвори своји бели гроди.
 Кога виде Марко Краљевиће,
 Тога виде и Марко заверва,

Тог' се пушти и си ја прогрина;
 Не ја гринт, како за асмија,
 Тук' ја гринт, как' на мила сестра:
 От што ми се силно прогринаа,
 До колена в земи пропаднаа;
 Марко плачи и Шајина плачи,
 Не можеа да се оделеет.
 С' разделије, чадор разапее,
 Да не идет Турци газепчији.
 Тој си јавна своја брза коња,
 А Шајина кобила ластојца,
 Не ми одит во града Стамбола,
 Тук' ми одит по стреде Прилепа
 И ми викат на млада Маркојца:
 „Отвори ни наши вити порти,
 Земај мужде од наша та мајка,
 От се роди наша мила сестра!“
 И час појде млада Маркојца,
 Да ми земат мужде од свекрва.
 Как је кажа, мајка ничкум падна:
 „Што ће бидит овој голем унер!
 Ево имат тријесет години,
 Како ми ја Шајина иленије,
 Ја пленије Турци јаничари.
 Јадам, пијам, дробин солдзи ронам,
 А ја тебе не сум ти казала.
 Тук' до коде имаме роднина,
 Да каните гости пријатели,
 Защо Шајна си докрепи вера.“

Цар и старац.

Ишао цар великим пустаром, спази на пустари стан и пред станом старца где плаче. Цар пође управо старцу, назове му бога и запита га :

„Која је теби, старче, голема невоља, те тако горко плачеш и јецаш?“

Одговори старац јецајући :

„Плачем за то што ме је отац избио.“

Зачуди се цар и запита старца :

„А где 'ти је отац?“

„Ено га у кући“, одговори старац.

Уће цар у кућу и затече другога старца, где седи за столом и котарицу плете.

„Помози бог, старче!“ рекне цар и овоме.

„Бог ти помогао!“ одговори старац и пође даље плести котарицу.

Запита га цар :

„Је ли оно, старче, твој рођени син, што пред кућом плаче, или ти је пасторак, или је посинак?“

„Нити ми је посинак, ни пасторак, већ баш мој рођени синак, један једини.“

„А што плаче онако?“

„Плаче зато, што сам га мало пре избио и оштробакарао.“

„А зашто си га био и карао онако стара?“

„Зато, што није слушао мог оца а свога деда.“

Зачуди се цар још већма и запита :

„Зар и ти још имаш живу оца? А где ти је отац?“

„Имам багме и ено га где оре.“

Цар у чуду изађе из собе и уцути се управо ономе што оре.

„Помози бог, старче!“

„Бог ми те помогао!“

„А ко ти је оно што у кући плете, ко ли оно што пред кућом плаче?“

„Ко плете — син, а ко плаче — унук.“

„Па што ти плаче унук?“

„Што га је отац био.“

„А зашто га је отац био?“

„Зато што није слушао моје заповести, па онако и неће доживети моје године, које ће и његов отац доживети, ако бог да.“

„А које су твоје заповести?“

„Стар буди у младости, пази три и седам.“

„А што ће то да рекне?“

„Ти не знаш; он знаде, па не хтеде да се чува.“

Сад цар рече старцу: „Тако ти старости, старче, реци ми, шта је то?“

„Хоћу. Стар буди у младости — то ће рећи: чувај младост и снагу, па ће и она да сачува твоју старост. Што год радиш, ради полако, али једнако. Стакне те лако и опет си у послу отишao далеко. — Пази три — то ће рећи: хлебац не једи тазе, но бајат после три дана, јер тазе хлеб пије крв, троши је и квари. И ту моју заповест није слушао мој унук, него је јео јучерањега хлеба. Зато и неће доживити моје и очне године, а зато га је отац и био и карао, да то више не чини и да не дочека

и краћа века. — *Пази седам* — то ће рећи: седми дан да чува и богу посвети и грехе да каје и одмора свом телу да даје. Чини и ти тако, па и другом кажи. Ко те заповести чува, неће се кајати. Мени је то на самрти казао мој прадед, коме је било триста година, и још ме је заклео, да то кажем свакоме, ко ми амо дође.“

Цар се врати у своје царство, присловеди својим бољарима старчеве заповести, који се од сад и он држао, па је доживио дубоку старост.

Маркова исповест.

(Маћедонска.)

Шоболил се Марко Краљевиће,
Што си лежал токму три години,
От нишчо си иљач не наожал,
И му рече његва стара мајка :
„Ај ти, Марко ! ај ти, синко миле !
Не си болен, синко, от господа,
Тук си болен, синко, от греоји.
Да ти викна попо-ј-духовници,
Лепо да се, синко, исповедвиш,
Да си кажиш твоји ти греоји.“
Што би викна до девет попоји,
И попоји Марко му велеет :
„Кажи, Марко, твоји те греоји.“
Тога велит Марко Краљевиће :
„А е ћиди, попо-ј-дуовници !“

Ја си има големи греји:
 На прајина љуѓе сум загубил,
 Многи мајки ја сум си изгорил;
 Ама еден греф с' имам најголем:
 Кога појдоф во Арапска земја,
 Се бијефме со црни Арапи,
 Арапи те беа поњотији,
 Мије тије си ји наделифме.
 Бог је ублл една стара баба,
 Што голема марифет им каза:
 Извадое њини осгри сабји
 И по земи ни ји наредије,
 Исеквее от коњи китици,
 Сем јунаци живи не^тфатије,
 Не фарлије во тамна зидана;
 Кој си умре, кого го пустије,
 Ја си лежаф за девет години,
 Ја не знајеф ни лето, ни зима.
 Цар имаше една мила ќерка,
 Мила ќерка арапска девојка;
 Кога беше лето со цвеќина,
 Ми даваше п' една киска цвеќе,
 Ми велеше арапска девојка:
 „На ти, Марко, и ти да разбериш,
 От је сега лето со цвеќина!“
 Кога беше зима со снегоји,
 Ми даваше грутка снегојита:
 „На ти, Марко, и ти да разбериш,
 От је сега зима со снегоји.“

Се почудиф тога што да чина,
 Как' д' пзлегнам од тамна зиндана.
 Је измамиф арапска девојка :
 „Извади ме, арапске девојке !
 Извади ме од тамна зиндана,
 Ќе те земам за млада невеста.“
 Се измами арапска девојка,
 Ме извади од тамна зиндана,
 Кога беше царот на лоење,
 На лоење во гора зелена ;
 Та си зеде до три добри коњи,
 И си зеде три тоари азно,
 Си ја качиф зад себе на коња,
 Побегнафме во прилепско поле.
 Се застојиф на крај бела чешма,
 Да пијеме една студна вода ;
 Се опулиф в арапска девојка :
 Кога видиф пусто лице црно,
 Лице црно, пусти зоби бели,
 И ми дојде гразно и неарно,
 Тргнаф сабја, пресекоф је глаа.
 Тије ми се големи греоји.
 Ќешће неа, да је не загубиф,
 Да донесеф во мојава кућа,
 При мојава стара мила мајка,
 Да је држеф како мила сестра,
 Ќе је најдеф другар спрети неа,
 Да не сториф големи греоји.
 Ја не знаеф во темна зиндана,

Ни кога ми сонце угревјаш.
 Нито сонце, нито месечина;
 Ја не знаеф ни зима, ни лето;
 Таја мене дома ме донесе,
 А ја неа на пот је загубиф.
 Тије ми се моји те греоји.“
 Си станаје девет тс попоји,
 Му пеаје свети ванђелија,
 Му пеаје простени молитви,
 Го пеаје три дни и три ноће,
 Го фатило Марко сон да спијет.
 Кога от сон ми се разбудило,
 Малу стана колку да си седнет;
 По малу си Марко оздрајило.

Како се може знати, какво ће време да буде.

Који праве календаре, обично међу у њих и какво ће време да буде преко целе године. Али то нико не може знати, па зато је такво прорицање гола обмана и превара. Зато у Вардар и не међемо та прорицања од времена. Но имају многи други знакови, по којима се може напред знати, какво ће време да буде, и ко на те знакове пази, тај ретко да ће се кад преварити. Ево ћемо некоје од њих овде да наведемо.

По сунцу може да се погађа време: Кад се сунце рађа чисто, обичне боје, или кад у скоро пошто се роди растера облак пред собом, или кад спрам њега на западу

нема облака, то ће тога дана бити лепо време. — Кад сунце увече запади чисто, обично боје, онда ће сутра дан бити лепо време, нарочито ако се затим небо на западу лепо зарумене. — Кад се сунце иза дебelog облака, кроз који шаље своје зраке, или кад се тамно црвено боје рађа или смирује: онда ће ускоро бити ветра или кишне. — Кад се спрам сунца на небу покаже светлост, као крај од дуге, то ће у скоро бити вихра. — Кад сунце на исходу или заходу изгледа веће и обично и уз то пуште ветар од југа: онда ће бити кишне, нарочито ако је то око мученика или мале госпођине. — Кад сунце изгледа као да се удубило у небо и зраке своје тамно шире то на југ, то на север: онда ће бити кишне и ветра. — Коло око сунца значи ружно време и од које се стране раскине коло, од те стране вала ветру надати се. — Ако је коло око сунца при исходу или заходу морасто, тамно или црвенкасто, биће кишне или ветра, који ће трајати неколико дана. — Кад сунце необично жеже, биће кишне и грмљавине. — Кад се јутром сунчеви зраци виде у парана, окренуће ветар он запада; ако се у вече виде, онда ће окренути ветар од истока. — Кад се сунце обдан због магле види као тане, биће кишне.

По месецу може да се време зна: Ако се нов месец укаже црвен, биће ветра; ако је блед и оба рога као губе му се, биће кишне; ако је џепељаст и таман, биће јака ветра и кишне; ако је светао, биће лепо време. — Ако је горњи рог сјајнији од доњега, биће кишне у првој четвртини. — Кад се трећи дан по новини један рог од месеца покаже морасто светао, биће кишне по више дана. —

Ако се новина не укаже у обично време и у правој својој мори, онда ће бити целога месеца кишне и мутнога времена. — Ако се око месеца види шарено коло, биће јаке кишне и ветра. — Више кола око месеца, која се сва промењују у мутне облаке, значе да ће бити ускоро јаке кишне. — Кад се појаве уз месец по више памесеца, (или уз сунце по више пасунаца), онда ће бити многе кишне и влаге. — Кад дрва или куле на месечини не бацају сен, биће ветра или кишне. — Кад месец у последњој четвртини има црвено коло, биће ветра и велике кишне. — Ако око пуна месеца има коло тамно, биће кишне. Често хоће да буде време онакво кроз целу четвртину, какво је било при почетку четвртине.

По звездама може да се време зна: Ако је на небу кумовска слама лепа, светла и пуна ситних сјајних звездица, биће лепо време; а биће лепо време, и кад се виде око звезда бела и првенкаста кола. — Кад се звезде чине, као да се брзо врте, биће ветра. — Тамно коло око звезда значи кишну. — Ако се звезде врло блистају, значи према добу од године ветар, лепо време, или студен. — Кад су влашићи светли, биће лепо време; иначе биће ветра и кишне. — Кад звезде у свом сјају уједанпут помркну без облака, биће ружна времена или буре; а кад је звезда мало на небу, значи влагу или кишну.

По облацима може време да се зна: Кад је пре исхода сунца небо првено, биће тога дана ветра или кишне; кад је небо првено по заходу, биће сутра дан лепо време, или ако је црвено као бакар, биће време ружно. — Кад се облаци дају око сунца гомилају, или се испод њега

купе, биће буре. — Кад је пре подне ведро, а после подне киша пада, или се многи црни облаци од севера дижу и цело небо покрију, али пре захода сунца опет се разиђу, то ће сутра дан пухати ветар од севера (поноћи). — Кад је цели дан облачно било, а пред вече изведри се на једној страни, онда ће сутра дан дувати ветар од те стране; ако се она паведрина опет затвори, онда ће ветар дувати на ону страну. — Кад под вечер има на небу много малих црних облака, биће кише; ако су облаци бели и светли, биће лепо време. — Кад се на обзорју густи облак са врха шире на светле пруге, то ће ускоро да доје ветар од те стране. — Облаци кад изгледају као велике беле горе или гомиле снега, значе лепо време; а црни и бледи облаци, нарочито кад су испски, значе кишу; кад су црвени као ватра, значе ветар. — Мрачни и зеленкасто руси облаци, кад долазе од југа густи, доносе тродневну кишу. — Кад облаци при кишљиву времену врло брзо лете, знак је да киша још неће престати. — Црни облаци, или кад изгледају као вода, а подигну се по заходу сунца, значе кишу и непостојано време. — Облаци жућкасти, тамно црвени у летње време често доносе страшне громљавине и честе громове. — Бели облаци или пепељаве боје доносе град. — Кад облете облаци изгледају као неке животиње, треба се киши надати. — Густ облак од југа носи громове. — Из бела и црна облака долази јака громљавина.

По магли може се време овако знати: Кад се јутром магла дјже и опет ускоро спусти на земљу, онда ће око подне лепо време; ако се магла дигне, биће облачно

или кише. — Ако на ведру небу и при рађању сунца магла ванђе, често ће да буде јака ветра. — Густа магла у вече носи оне ноћне кишу. — Кад се високе горе испуме пуше и диме од магле, често хоће да дође кишовито време. — Ако рано ујутру испред сунца иде магла, биће кише. — Кад се дебела магла длиже биће велика ветра. — Кад у доловима стоји магла, а врхови од горе без магле су, биће лепо време, нарочито ако се магла не подигне.

По киши може се време знати: Кад киша пада кад је небо покривено црним облаком, биће дуге кише. — Кад се киша на земљи брзо суши, биће влажна времена са великим кишом. — Кад киша полако почиње и после јача постане, дуже ће да подржи. — Кад од кише на води бивају међури велики, биће подуже кише. — Почне ли киша са јужним ветром, трајаће дugo без престанка.

По дузи може се погодити време овако: Кад се дуга на исходу покаже при смиривању сунца, биће грмљавине и кише. — Кад се потпуна дуга често показује на истоку, наступиће облачно време, а тихо време преокренуће се на олујину и буру. — Кад по дузи ситне исприце лете, биће кише. — Што у дузи има више зеленила, тим више ће кише да буде; а што више црвенила јма у њој, тим ће више ветра да буде. — Кад се дуга јави у сред кише и грмљавине, биће лепо време.

По грмљавини може се време овако знати унапред: Грмљавина за ведра неба значи скору кишу. — Што више грми у црним облацима, тим ће више бити кише. — Жута и првенкаста муња опасна је, нарочито кад удара у земљу.

Оваква муња још је страшнија, кад усред кише запали.
— Муња која изгледа да је пуна дима, руши куле и велика дрва и све што на путу нађе. — Кад за ведра неба на југу има много муња, биће скоро кише.

По ваздуху може се знати, какво ће време бити:
Кад ствари у даљини изгледају веће и крупније него обично, онда ће бити јужна ветра и кише. — Кад се звона, или пушка, лавеж од паса издалека лако чује, треба се надати онакву времену, какво обично доноси ветар од те стране. — Кад време попусти, ветар окрене на другу страну, треба се надати киши или снегу. — Кад се за влажна времена од севера покаже као нека светлост, онда ће се изведрпти.

По роси може се нагађати време: Кад јака роса падне, може се надати ведру небу. — Кад се роса од сунца при рађању разилази као танак дим, биће лепо време.

Кад у пролеће реке прелију своје бајре, биће онога лета јаке припеке и много гада. — Ако у пролеће бивају многе магле, биће у лето многе кише; а ако су магле многе у јесен, падаће оне зиме многи снег. — После то-целе и мокре јесени обично долази жестока и дуга зима.

Јана и браћа јаничари. (Од Дибрे.)

Јана ми ткајет свилено платно,
Нишча је зунит, брдо је пејет;
Платно ми ткајет и слзе ронит,

Да ја дogleда Јанини свекр :
 „Еј, Јано, Јано ! еј, мила сноо !
 Што платно ткајеш и слзи рониш ?“
 Да изговори убава Јана :
 „Да ај ти тебе, еј, мили свекре !
 Как' да не плача, как' да не жала ?
 Ево имајет девет години,
 Су не видела татка и мајки,
 Татка и мајки и девет браћа,
 И девет браћа и осом сноји,
 И осом сноји, седам мнучиња.“
 Пак изговори Јанини свекр :
 „Еј, Јано, Јано ! еј, мила сноо !
 Да ли за теја гајле си брало ?
 Не ли стани ми изутр рано,
 Да ми умесиш бели погачп,
 И да м' наточиш здравицу вина,
 И да подседлаш два брзи коња,
 Једен за тебе, други за мене ;
 Тој што за мене — ковано седло,
 Тој што за тебе — лејана узда.
 Да се промениш, как' што сп дошла,
 И сама себе и мошко дете,
 А остра сабја под појас клај ја.“
 От кинисаје да ми је одит,
 От ми одеје, што поодеје,
 Ми поодеје до стреде гора.
 И м' излегоје два јаничара,
 Два јаничара, два њесеџи,

И м' заземаје мошконо дете.
 От ми истргна острана сабја,
 Те и убоди два јаничара.
 От ми појдоје дома на дворје,
 Ми излегоје татко и мајка,
 Татко и мајка и седом браћа,
 И седом браћа и осом сноји,
 И осом сноји, седом мнучиња.
 Да изговори убава Јана:
 „Да ај ти тебе, еј, стара мајко!
 Камо ми мене ушче два брата?“
 „Да ај ти тебе, убава Јано!
 Тије шатајет в гора зелена,
 Се учинале два јаничара,
 Два јаничара два ћесеџији.“
 Тога ми писна убава Јана,
 И ми извади фрушконо ноже,
 Те се убоди под бело грло.

Како се може знати, какав ће у години бити берићет.

Кад је било много снега, који је падао у своје време,
 као и зимски мразови кад су падали у своје време, онда
 ће бити добар берићет. — Кад је у време жетве време
 сухо; кад дрва и плод у пољу у свом цвету имају сухе
 и топле дане, биће добар берићет. — Кад је зими много
 снега, кад је март већином сух, април влажан, кад је
 мај био расхлађен са неколико киша, а у јуну кад је до-

ета било топле кишне, и остало лето буде доволно сухо: онда ће бити плодна година и добра жетва. — Кад је ораха изобила, биће и жита доволно. — Ако пред Иван дан буде влаге и кишне, биће доста вина. — Ако у јесен и у зиму има много и јаких ветрова, добро ће родити воћке.

А неће бити добра берињета: Кад у пролеће и у лето често застуди и мраз пада, онда ће да исптети и семе, а нарочито цвет на циви, у башчи и у шуми, и зато неће бити велика рода. — Велика густа магла у априлу и мају шкоди цвећу и плоду. — Многа киша, влага, и бура у јесен, облето и у пролеће прави штете плоду и винограду. — Када клас зре, а навали дуга припека, остаће празан кош. — Кад град често пада, слабо ће бити берињета. — Чести и јаки северни ветар шкоди сваком биљу па и винограду. — Ако пролеће и лето буде прмало много кишне, а не буде хладио, хоће се сваки гад да на мнози, који ће да пождере корен од биљке. — Кад се у жиру нађу црви, биће гладна година; а мухе у жиру заче да ће бити рода. — Кад боб преко мере буја и необично много жира роди, биће мало хлеба. — Кад сове и друге птице напуштају шуме и своје обичне скровове, па долећу у села и градове, биће оне године берињет слаб.

Маринћа и паша.

(Од Разлога)

Ој, Маринће, млада Боснариће!

Што си дошла дор од Босна боса?

А Маринћа пати одговоре:

Ој ле, пашо! ој ле, Осман пашо!
Дошла си сам дор од Босна боса,
Ем ће ида дори ф Цариграда,
Да се плака царо и везиро
От твоја та пуста силна војска:
С ношти беха дома на конак,
Та попиха девет бачви вино,
И десета долненска раћија.

Правила, како човек може да очува своје здравље.

Ко своје здравље хоће да сачува, ваља да се одева према времену и добу од године; што је за лето добро, није добро за зиму,, а што је корисно за зиму, може у лето баш да шкоди.

У месецу *јануару* треба човек топло да се носи; да употребљава храну и пиће, које греје; добро је да употребљава зачине, као: исцјот, карамфић, орашчић, слатку кориду, и друге; ко има, добро је уз јело да пије добро старо вино; осим преке нужде, нека не пушта крв и не иде у хамам; а нарочито нека ноћу не излази из куће.

У месецу *фебруару* почињу се јављати шкодљиве влаге, које обично носе грозницу и шкоде грудима. Зато треба топло држати се, чувати се многа јела и пића; месо, млеко и свако јело које хлади шкодљиво је; а добро је употребити јела и пића, која греју, као и ружин мед и маџун. Може се ићи у хамам, метати купице, пуштати крв.

У марта се креће природа и обнавља се земља, зато вала и човек да из себе испиши, што се у њему икодливости накупило; воде што мање вала пити и боље је најпре сварити је. Јела нека су слатка, па и пиња, а јутром је добро на таште срце узимати руту. Добро је мити се у миришљавим биљкама, а до велике пужде нека се не пушта крв.

У априлу може се крв пуштати, желудац чистити и у хамам ићи. Добро је варити у води или у вину семе од слатка копра са ветоником и бедринцем и пити са медом; али треба се клонити зачина, слане рибе и пастрме, јер праве красте. У овом месецу добро је јести младе пупке од хмеља са сирћетом и зејтином.

Мај месец здрав је месец и добро је јести млеко, сир, нарочито козје млеко корисно је слабим и сухим људима. У јело добро је метати семе од слатког копра. Добро је мешати јело са пеленом и жалфијом, пћи у бању. Кад је уштал (погибел месечине), треба набрати младе коприве (јаркоприве) и осушити их на хладовини, па употребљавати од беле цигерице; а добро је мешати младу коприву са мекињама и давати кокошкама, које отуда носе многа јаја. У мају се прави сирће од вина за целу годину. Ваља под каменом накупити глисте, посећи им главе и онда им труп метнути у стакло са зејтином неколико дана да стоји на сунцу; овај зејтин помаже кад болу чланци, хртењача, бедрице и згрчене жиле, па се њиме често маже.

У јуну месецу добро је употребљавати цвет од зове или базге са сирћетом и сољу; то отвара затвор. Коме

може бити, нека се клони тешка посла. Добро је пити на таште срце мало ракије, али је још боље пити воде, млека или вина, јер човек буде добре воље. Кome може да буде, нека бира јела лака, која хладе; нека не пије много хладно пиће; салату са сирћетом и зејтином нека једе јутром и вечером. Пиво и вино са пеленом здраво је за прну цигерицу; исто тако рута. Много не треба јести, али много штетати се служи здрављу.

У јулу треба чувати се јела и пића, које даје ватру. Воће је добро јести, но зрело. Крв не треба пуштати до крајње невоље, чувати се многа сна и многих тешких мисли. Добро је употребљавати јутром на таште срце жалфију и руту са хлебом и водом; салата нека се често једе, а греш у јелу пријатан је. У хамам без нужде не ићи.

У месецу августу није добро пiti у хамам, нити крв пуштати без велике нужде. У јелу, пићу и сну ваља бити умерен; добро је јести младе кокопи и салату. Зреле лубенице расхлађују, а дне добро је умерено јести са бибером. Вино бело добро је пити; корисно је јести јело са грешом; а купус (зеље) може да шкоди.

У септембру добро је пазити на јело, чувати се од многа воћа; добро је употребљавати младе гуске, кокошке и њурке (бутке); овче и козје млеко здраво је пити; у чорбу мећи зачине, као: бибер, слатке корице, орашиће и друге; а јутром добро је пити теј од ветонике и богородичне траве.

У октобру добро је јести птице, рибе и воће, нарочито јабуке; али не ваља пити многу ширу (слатко вино); козје млеко чисти крв и белу цигерицу.

У новембру није корисно ићи у хамам. Јела нека су топла и нека дају топлоту. Добро је радити и ходити; а коме се може нека ишије старо вино. Пре него се роди сунце не треба из куће ићи без потребе; добро је јести беле рибе.

У декембру нека се не пушта крв без велике потребе. Јела нека су топла, суха, печена, добро зачињена, уз добро вино. Одело нека је топло, нарочито треба од студени чувати ноге, груди и главу; а увече не излазити из куће.

Девојка и Тодор арамија.

(Од Дибре.)

Задремала свршена девојка,
Задремала по чесна трпенза.
Ја дogleда постаријот девер:
„Ај ти тебе, убава девојко !
Али си ми од дремљива рода ?
Али си ми од лоша роднина ?“
Изговори свршена девојка :
„Ај ти тебе, постари девере !
Да ја несум од дремљива рода,
Ни пак сум си од лоша роднина.
Токо сум си многу гајлелија :
Пофали се Тодор арамија,
Та ми седит во тесни клисур,
Да ви земет убава невеста,
Да ве вратит назад без невеста.“

Изговори свршена девојка :

„Ај ти тебе, постари девере !
 Не л' дајте ми мошконо оружје
 И дајте ми кретатна барјака !“
 Је дадоје мошконо оружје,
 Је дадоје кретатна барјака.
 Ми киниса напред пред сватови,
 Ми одеје што ми поодеје,
 Заврвеје из тесни клисури.
 Им излезе Тодор арамија,
 Проговори с младо барјактарче :
 „Ај ти тебе, младо барјактарче !
 Камо ви ја убава невеста ?“
 Изговори младо барјактарче :
 „Синојка се таја разболела,
 Није жива, ни пак је умрена.“
 Ми одеје што ми поодеје,
 Бајаге ми место откачиле,
 Изговори убава невеста :
 „Бог те убил, Тодор арамија !
 Ти не позна убава невеста !“

Народне причице.

Некаква баба истерала у пролеће јариће у планину па дунуо север и ударио снег, а она рекла: Прц, марцу, не бојим те се; моји јарчићи петорошчићи! На то се расрди март, па узајми у фебруара неколико дана, на-

вали са снегом и с мразом, те се смрзне и скамени и баба и њезини јарићи. И данас се може видети у тој планини оно камење, што је постало од бабе и јарића: баба стоји у среди, а јарићи око ње.

*

Срби приповедају, да се ноћу уочи богојављења сваке године отвора небо и да ће онда бог дати свакоме који што заштите, само да не испте више него једно. Гдекоји стоје на пољу по целу ноћ, не би ли видели кад се небо отвори, али то сваки не може видети. Тако се некакав догодио у соби, кад се небо отворило и не имајући кад изиђи на поље, промоли главу кроз прозор да рече: дај ми боже осмак блага; па у ономе страху и у хитњи место тога рече: Дај ми боже од осмака главу! У тај час постане му глава колико осмак, тако да је није могао кроз онај прозор увући у собу, док људи нису дошли са секирома и начинили прозор већи.

*

Некакав пијан пошао да узјаше на коња, па рече: Помозите триста и осамдесет богоносни отаца! а кад се превалп на другу страну преко коња, онда рече: одступите неколико, много вас је!

*

Пошла баба на панаћур, па је питали, куда ће? а она пуна радости одговори: Идем на панаћурђур! А кад је видела да на панаћуру не да нико ништа без новаца, врати се, па је запитали: Где си била, бако? а она љутита одговори: На панаћуру и врагаћуру!

*

Кажу, да турски цар дембеле храни и одева, али најпре свакога огледају, је ли управо за дембеле, да не би могао што радити. Тако су под двојицом што су били дошли да их узму у дембеле, запалили рогожину, да виде шта ће радити, овда један од њих рече ономе другоме: Устани да сиђемо с ове рогожине, изгорећемо! А онај му одговори: Ђути, бога ти! како те не мрзи говорити? Онда овога узму у дембеле, а онога што је рекао да устану, отерају и кажу му да он није за дембеле.

*

Некакав човек у друштву договарао се с туђом женом зевањем. Муж женин то опази, па жену после поведе у шуму да је обеси, али јој не каже да ће је обесити, него је поведе као да се шетају. Кад он у шуми тражећи згодно дрво стане загледати од дрвета до дрвета, жена се осети шта је и како је, па му рече: Шта си ти бога ти, човече, зашао туда као зев по чељадма? Кад човек то чује он је запита: Како залази зев по чељадма? А она му одговори: Зар и то не знаш? Кад једно зевне онда и другима дође те зевају. И тако мужа превари те помисли да је и она зевнула само за то што је онај човек зевнуо; и не учини јој вишта.

*

Некакав босански спахија имао у свом селу злогука који све зло слути и говори; спреми се на ћабу, али пре него пође, дозове злогука к себи, па му рече: Злогуче! ја полазим у име бога на ацилук, него ти да не говориш за мном ништа зло, док не дођем кући, па ћу ти онда

вокловати шинк проса. Одговори му злогук: Добро, гостодару, али ако ти не добеш, ко ће мени дати просо?

*

Дошао солдат баби у кућу и искао да му да штогод да једе, а она му казала да нема ништа у кући за јело; онда солдат рече: А ти ми дај барем тигањ и мало воде да начиним клинчорбу. Баба му то да, а он узме тигањ и метне у њега гвозден клип, па налије воде и метне над ватру. Кад се вода угреје, а он заиште од бабе мало соли, и баба му да, те је посоли. Кад вода узваре а он заиште мало брашна; баба му да и то, само да види од чуда, каква ће то бити клинчорба; те он саспе брашно у ону воду и замете. По том заиште једно јаје, те и њега разбије у онај скроб; онда заиште још мало масти те оно замасти, па онда скине с ватре и клин пзвади на поље, а клинчорбу изеде.

*

Био један лажа, који се чуо до цара, како лаже људе и вара. Цар га дозове и каже му: Кад се тако људи туже да много лажеш, деде да видим, можеш ли мени што слагати. А лажа му одговори: Остало су ми лагала у селу, него дај ми кола и волове да их донесем па ћу ти онда лагати колико ти драго. Цар му да што је искао, а он никад више не дође, те тако и цара превари.

*

Опремао се човек на војску, а жена увразила конац у птују да нешто зашије; али како није добро видела, зато није могла одма да увуче, него промашала мимо ушице

говорећи: Мини га сабља, мини га пушка! као да муж рече, да она њему врача. Али он опази шта је, па рече: Минуло је мене свако добро, кад сам ја тебе узео.

*

У неком селу мрли многи људи као од помора. Неко запита попа: мру ли људи; а он одговори: Мирујају. А кад умре попадија и опет га запиташе: мру ли људи? одговори поп: помре сав свет!

*

Пође жена својој удатој кћери у походе и понесе пуну торбу печења и колача. Кад дође близу села, где јој је кћи била удата, сустигне је некакав човек на колима, којега она запита, је ли из тога села и познаје ли јој кћер. Кад јој он одговори да јест и да јој кћер познаје, она га замоли да би јој понео торбу, која јој је била дотежала, и да би је предао њезиној кћери и да би јој казао да ће и она скоро доћи. Пошто човек торбу узме, жена га запита, како му је име, а он одговори: Постиш (мислећи у себи, да ће она постити по томе што је у торби). По том човек отиде и однесе торбу својој кући. Кад жена приспе својој кћери и дозна да човек торбе није донео, она се врло сневесели. Кад по том стану вечерати, зет видећи пунницу забринуту стане је нуткати да једе и пије; а она му одговори: И једем и цијем, а Постиш ми је на уму.

*

Видело дете попа, где враћа говеда, па му рече:
Попо, зар и ти чуваш говеда? А поп му одговори: Е,
мој синко, те још да су моја!

* *

Понео човек жито у воденицу да меље. Кад дође
пред воденицу и опази да је његов кум воденичар, онда
помисли у себи: Благо мени! ево мога кума, самлеће ми
без јма. А кад воденичар угледа свога кума са житом,
онда опет он рече у себи: Благо мени! ево мога кума,
даће ми два јма.

*

Прела баба ноћу уочи четвртка, па изишла на поље
и у мраку нагазила и үзјахала на јуне; кад јуне скочи
и понесе бабу на себи, она помисли, да је то четвртак
да је носи што преде уочи њега, те му се стане молити:
Господине четвртине! пусти мене, тебе ће бака светити.

Сестре и брат.

(Од Дибрे)

Што ми беје до две мили сестри,
Ми немаје ни татко, ни мајка,
Ни ми брата, ни ми братучеда.
Одиоју долу в рамно поле,
Пресекоје дрво Ђиппрово
И зедоје камењ становити,
Си дојдоје дома на дворови,
Та ми правит своја мила брата:

С нога клале дрво Ђипирово,
 Глава клале сурована земја,
 Крв му клале црвенопо вино,
 Шерчук клале перчук и бриштима,
 Веђи клале морски пижавици,
 Клепалици ластовички крила,
 Очи клале од црнопо гројзе.
 Со сем ми го брата суградије,
 Ток се чудит до две мили сестри :
 „Ај ти тебе, наши мили брате !
 Со сем ми те тебе доградивме,
 Уста немаш, да ни проговориш.“
 Тога богу му се дожалило,
 И ми прати анђел од небеси,
 Душа даде, брата им го крсна.
 Го крстије брата Димитрија,
 Им жиува тријесет години.
 Многу сестри ми се зарадваје :
 „Ајде, брате, да те завршиме !“
 А брат нећет да ми го заврши.
 Ми станаје до две мили сестри,
 Ми станаје, ми го завршије.
 От ми умре брата Димитрија,
 С' отепаје до две мили сестри.

Пословище маједонске.

Тумба-гумба! за три дни, оф! леле! за се дни.
 Друг' јадит нездрело то, другему оскомина та.
 Страдна мајка за ћелајего сина.
 Који прајит палица, за своја та главица.
 Зло трн, зло колачка.
 Тричав ти мелш воденица.
 И кокошка та пијет вода и на угоре се пулит.
 Остайи једен, бувни други.
 Кому мајка, кому машчеа.
 Волкот не чуват пастарма.
 Имаш пара, имаш фара.
 Слатко благо крв излегвит.
 От трн трандафил, от трандафил трн.
 Круша та пот круш падинат.
 Помина зима та, чуму ти је гуна та.
 Секоја круша и шишака.
 Се посмеја 'рбол на штрбол.
 Ја опули се, ја ти ји опулвет.
 Фрли глиста, најде јегуља.
 Не те имам за црне очи.
 Кога дојде умот, си појде кумот.
 От маст та хаир немат, не от изварокот.
 Што је ракот, што му је сокот.
 Близна та јарш је поблага от чејинца.

Песме на биљаро.

(Од Дибре.)

Кинисале ми двесте девојки,
 Двесте девојки, триста невести,
 Да ми је одит на биље брање.
 Двесте девојки биље копаје,
 Триста невести цвеће береје,
 Цвеће береје, венци вијеје,
 Венци вијеје на мошки деца.

*

Кинисала бела Биљка, биљаро !
 Со нејзини си другачки,
 Само цвеће порочуват :
 Како знојет девојките,
 Да ми идет, да ме берет,
 Да ме берет, да ме китит,
 Да ме носит на појаси.

*

Качунчице, сиротице, биљаро !
 Што ми цутиш в стреде зима,
 В стреде зима колошега ?
 Ја си има зла мошчеја,
 Ме скореват мошно рано ;
 За те цута в стреде зима,
 В стреде зима колошега.

*

А, девојче задгорјапче, биљаро !
 Ал' си било на задгорје ?

И сум било, и сум дошло.
 Ал' имаше бело цвеће?
 Бело цвеће, многу цвеће,
 А имаше, дробно беше,
 Само цвеће порочиште:
 Како знојет девојки те,
 Да ми идет, да ме берет,
 Да ме носит по појаси,
 И по дарпни, и по киски,
 Вездењ дења по појаси,
 Со ноћ ноћи в студна вода.
 И да дојет невестите,
 Да ме берет, да ме китит,
 Да ме носит под грла та,
 Под грла та оковани,
 Со ноћ ноћа под лизгавје.

*

Паун пасет покрај село, биљаро!
 Змеј му викат од над село:
 А, пауне, лепо пиле!
 Немој пасит покрај село,
 Ка ти капет лепи перја,
 Ка и берст невести те,
 Ка и носит под грла та,
 Ка и берет девојки те,
 Ка и носит по дарпни те,
 По дарпни те, по киски те!

*

А, море Ђурђе, млад Ђурђе!
Да кој ти рече, да дојдеш?
Мене ми рече великдењ:
Брго да дојдеш по мене,
Со шума-ј-трева пред тебе,
И со Солуници по тебе.

*

Шетала Јана и Ружа
Из санџакови ливађе,
Тује помина санџак бег,
Веже се Јане поклони,
А Руже нишчо не рече.
Појде си Ружа плачешчи:
Мајко ле стара, мајко ле!
Шетафме с Јана заједно
Из санџакови ливађе,
Ту је помина санџак бег,
Веже се Јане поклони,
А мене нишчо не рече.

*

Слице грејет, цвеће пулит, билјаро!
Ветор вејет, шума листит,
Роса росит, трева растет.

Мајданскe загонетке.

Осушен, досушен, три девет комушен. (*Кромит.*)
Кусо мече дрен тресит. (*Чешаљка.*)
Жлти правци в тиња лежат. (*Расол.*)

Ботам дунка до колена. (Скорни.)

Бусо прасе по рит пасит. (Брич.)

Дига Неда севка немат. (Река.)

Вијено, плетено, на судни моки клајено. (Верушка.)

Љута кучка в кланик лежит. (Киселина.)

Длг Тодор без коски. (Чад.)

Уш магаре во кошара, уши те не му влегвет.

(Сер)е.т.)

Си шак дунка, посегнаф в дунка, извадаф прва
Еђука (Соаљка.)

Четворица браћа в една кошуља не может да се
видет. (Латни од орех.)

Си шаф една сестрица; кој помини, баци ја; јас
поминам си ја баквам. (Стомна.)

Си имаф едно магарче; кој помини, вјавни го; јас
поминаф си го вјавваф. (Праг.)

Си шаф едно магаренце, се то сенде ми г' изеде, и
нишчо не истаји. (Виле.)

Клистал куса Календина, да ми одит на гости; ја
престретил препечен Куль: Коде одиш, куса Календино?
— Ја ће идам у тебе на гости. (Искра со очак.)

Ће одам, ћеф патим; ће стретам, ћеф Марче; ће
зеам, ћеф камче; ће удрам, ћеф Мара по глава; ће ми
сторит, ће барч. (Змија.)

А Дардан татко, а Дардана мајка, шеберести деца.
(Вртељка.)

Најелатко, најблаго на таљур не се клаат. (Сон.)

Чуре море препливало, и чуре с' удавило, и море
се захотило. (Пајак.)

С в а т о в с к а.

(Мијачка)

Превила ми се копиња
 Преку висока планина
 И со Србина зборвеше :
 Србине, верен другаре !
 Да ли је правено стребро ?
 Правено ми је, девојко !
 Так ушче није златено,
 Се су златарп обишло,
 Нигде су злато не нашло.
 Девојко, мори, девојко !
 Да ли је кифћена риза ?
 Кифћена ми је, јуначе !
 Ток ушче није свилена,
 Мрва ми свиља не фтаса,
 Се су дугачки обишло,
 Нигде су свиља не нашло.

Народна мањедонска песма.

Ој ! који то велит,
 Да сум Бугарин ?
 Бугарин не знојет
 Да с' избавит сам ;
 Он барјаку руском
 Длгуват свој дом.

Мијак сум и Брсјак,
 Од старине јунак;
 Обадва сме браћа,
 Што с' пусата фаћат,
 А брат понајстари
 Од обадва Срб.

Играм српско оро,
 Српске песме пејем,
 Чиним српски свет-ден,
 Српски барјак вијем,
 И судени чекам
 Српски велик-ден.

Кога тој ће зблиснет,
 Песна слободија
 Да с' сегоде орит,
 Код се српски зборет,
 Од брегова Струме
 До на дрни Дрим.

Пак од Дрима тамо
 До Дунава плавог,
 Коде што тој јунак
 Со Савом се грлит,
 А над њим се блистат
 Поносни Белград.

Тог ћ' устанет Марко,
Со њим Душан силни,
Ће поведет коло
Славно наоколо,
Тик ће веље царство
Ко некогаш бит.

Вредност туђих новаца у грошевима за турску лиру од 100 гроша

Енглески соверењ		110	гроша	
" крунаш	27	"	20	пара
" шиллин	5	"	20	"
" пени	—	"	18	"
Француски наполеон	88	"	—	"
" талир	22	"	—	"
" франк	4	"	16	"
Руски полуимперијал	90	"	—	"
" карбованац	17	"	20	"
" 20 капејки	3	"	10	"
Аустријски дукат	52	"	—	"
" талир	23	"	—	"
" цванцик	3	"	10	"
Шпански дублон	380	"	—	"
Грчки 20 драхми	88	"	—	"
" 5 "	22	"	—	"
" 1 "	4	"	16	"

Турске мере и тегови упоређени са мётарским (француским) мерама и теговима.

1 драм	има	$3\frac{1}{5}$	грама
1 мискал	"	$4\frac{4}{5}$	"
1 лодра	"	$\frac{1}{2}$	килограма
1 ока	"	$1\frac{3}{10}$	"
1 кантар	"	$56\frac{1}{2}$	"
1 чекија	"	$225\frac{4}{5}$	"
1 тонелата	"	1016	"
1 кила	"	37	литара

(За памучно, ланено платно)

1 руп	има	8	центиметара
1 ендазе	"	65	"

(За свилено и вунено ткање.)

1 руп	има	$8\frac{1}{2}$	центиметара
1 аршин	"	68	"

(За површину.)

1 хат	има	$\frac{1}{4}$	центиметра
1 пармак	"	$3\frac{1}{8}$	"
1 зира	"	$74\frac{4}{5}$	"
1 дунум	"	$919\frac{1}{3}$	четвороугал. мет.

Мањедонска железница.

Из Солуна у Скопље.

(Само понедељником, средом, петком и недељом)

Полази из Солуна	7	сата	30	мин.	јутро
Долази у Демиркапу	11	"	48	"	"
Полази из Демиркапу	12	"	12	"	подне
" " Венецијана-града	1	"	54	"	по подне
Долази у Скопље	4	"	30	"	вече

Из Скопља у Солун.

Полази из Скопља	8	сата	—	мин.	јутро
" " Венециј.-Града	10	"	41	"	"
Долази у Демиркапу	12	"	16	"	подне
Полази из Демиркапу	12	"	46	"	"
Долази у Солун	5	"	—	"	вече

Из Скопља у Митровицу.

(Само уторником, четвртком и суботом)

Полази из Скопља	6	сата	30	мин.	јутро
Долази у Митровицу	11	"	49	"	подне

Из Митровице у Скопље.

Полази из Митровице	1	сат	11	мин.	по подне
Долази у Скопље	6	"	30	"	вече

Отомански пароброди Махсус.

Из Цариграда полазе сваких петнаест дана у петак
преко Галипола, Дарданела у Солун.

Из Солуна полазе сваких петнаест дана у уторник
и долазе у Цариград у четвртак у јутру.

Често срћу у Свету Гору.

